

O LOCUINȚĂ DESCOPERITĂ ÎN SITUL MEDIEVAL DE LA ȘIBOT (JUD. ALBA). ANALIZA ARHEOLOGICĂ ȘI ARHEOZOOLOGICĂ

Andra SAMSON^a, Adrian BĂLĂȘESCU^a, Valentin RADU^a

^a Muzeul Național de Istorie a României, București; e-mail: andrasamson@gmail.com, abalasescu2005@yahoo.fr, raduvalentin@hotmail.com

Keywords: Șibot, Câmpul Pâinii, medieval rural settlement, 15th century, pottery, stove tiles, archaeozoology

Abstract: The site of Șibot (Alba County) was investigated in 2012 and over 300 archaeological features were exposed. The excavations confirmed the presence of a medieval settlement dating to the 15th century and destroyed during the battle of Câmpul Pâinii. The present paper presents the results of the analysis of a dwelling from the medieval settlement, analysis mainly performed on pottery, stove tiles and iron items. New information has been obtained from the archaeozoological analysis and the reconstruction of the dwelling's stove. The presented data help give a clearer general image of the site and of the daily life during the Middle Ages.

Cuvinte cheie: Șibot, Câmpul Pâinii, așezare rurală medievală, secolul al XV-lea, ceramică, cahle, arheozoologie

Rezumat: În așezarea de la Șibot (jud. Alba), cercetată în anul 2012, fiind identificate 300 de complexe arheologice, a fost confirmată prezența unei locuiri medievale datată în secolul al XV-lea și distrusă în timpul bătăliei de la Câmpul Pâinii. Articolul de față prezintă rezultatele analizei unei locuințe din așezarea medievală, accentul fiind pus pe inventarul compus din ceramică, cahle și obiecte de fier. Ineditul este adus de analiza materialului faunistic, precum și de reconstituirea sobei din locuință. Datele prezentate întregesc imaginea generală a sitului și a vieții cotidiene în Evul Mediu.

INTRODUCERE

Așezarea medievală de la Șibot (punct *Cânepiște*), a fost cercetată în primăvara și vara anului 2012 (în urma unui diagnostic efectuat în anul 2011), fiind identificate și investigate exhaustiv 300 de complexe arheologice¹. Situl se află în vecinătatea actualului sat Șibot, pe malul stâng al râului Cugir, fiind suprapusă de DN7. Infrastructura rutieră construită (Autostrada 1 Orăștie – Sibiu, tronsonul Orăștie – Sebeș) a afectat din plin situl medieval, fiind necesare investigații arheologice preventive².

Studiul vechilor hărți³, în special a celor din timpul Mariei Tereza și a lui Francisc I (1769–1773, 1806–1869), este, de asemenea, relevant pentru cunoașterea aspectelor legate de amenajarea și utilizarea terenurilor din zonă în secolele XVIII–XIX, dar și pentru localizarea unor obiective arheologice, astăzi imposibil de reperat doar pe baza observației vizuale directe. Pornind de la toate aceste date, s-a constatat că traseul autostrăzii a intersectat, pe anumite segmente, o serie de drumuri mai vechi, folosite în diverse perioade istorice.

Cel mai de seamă eveniment istoric petrecut pe actualul teritoriu al localității Șibot este „*Bătălia de la Câmpul Pâinii*” (13 octombrie 1479), avându-l ca principal erou pe Paul Kinszi⁴, comitele de atunci al Timișoarei. Bătălia a fost câștigată de oastea creștină.

Complexele medievale au fost identificate sub nivelul de arătură, stratigrafia fiind relativ unitară pe toată suprafața sitului. Majoritatea complexelor⁵ sunt cele de epocă medievală și datează din secolul al XV-lea. Mai puțin numeroase sunt complexele atribuite secolelor XII–XIII. Din totalul de 300 de complexe arheologice cercetate exhaustiv, au fost înregistrate, printre altele, 58 de locuințe, patru gropi de provizii, 144 de gropi menajere, 21 de fântâni, 32 de structuri de combustie, patru morminte de înhumăție și un drum.

DESCRIERE COMPLEX

Din cele 58 de locuințe cercetate, vom lua în discuție **complexul 26**, care se găsește în colțul de sud al suprafeței SA1 (Fig. 1). Este reprezentat de o locuință semi-adâncită, cu baza din bolovani de râu. Adâncimea de conturare este -0,15 m de la nivelul de călcare actual, baza complexului ajungând la -0,65 m, rezultând astfel o adâncime a complexului de 0,50 m. Forma este rectangulară, cu dimensiunile de 4,40 × 4,80 m (Fig. 2/a-b). Grosimea maximă a peretelui locuinței este de 0,60 m. Intrarea se află pe latura de sud, după cum sunt dispuși bolovanii aflați la baza locuinței. Pe latura de est a locuinței nu se mai păstrează baza din bolovani, aceasta fiind demontată,

¹ Pentru întreaga discuție privind campania de săpături arheologice de diagnostic și preventive, vezi Damian *et alii* 2012; 2013.

² Pentru raportul preliminar referitor la descoperirile arheologice de la Șibot, punct Cânepiște, vezi Samson *et alii* 2015, p. 327–362.

³ Pentru studiul cartografic s-a folosit platforma open-source

www.lazarus.elte.hu, care conține hărți vechi pentru întreg spațiul austro-ungar. Hărțile pentru zona care ne interesează se găsesc la link-ul <http://lazarus.elte.hu/hun/digkonv/topo/200e/>.

⁴ Hațegan 1978, p. 266.

⁵ Samson 2015, p. 228, pentru descrierea detaliată a stratigrafiei sitului.

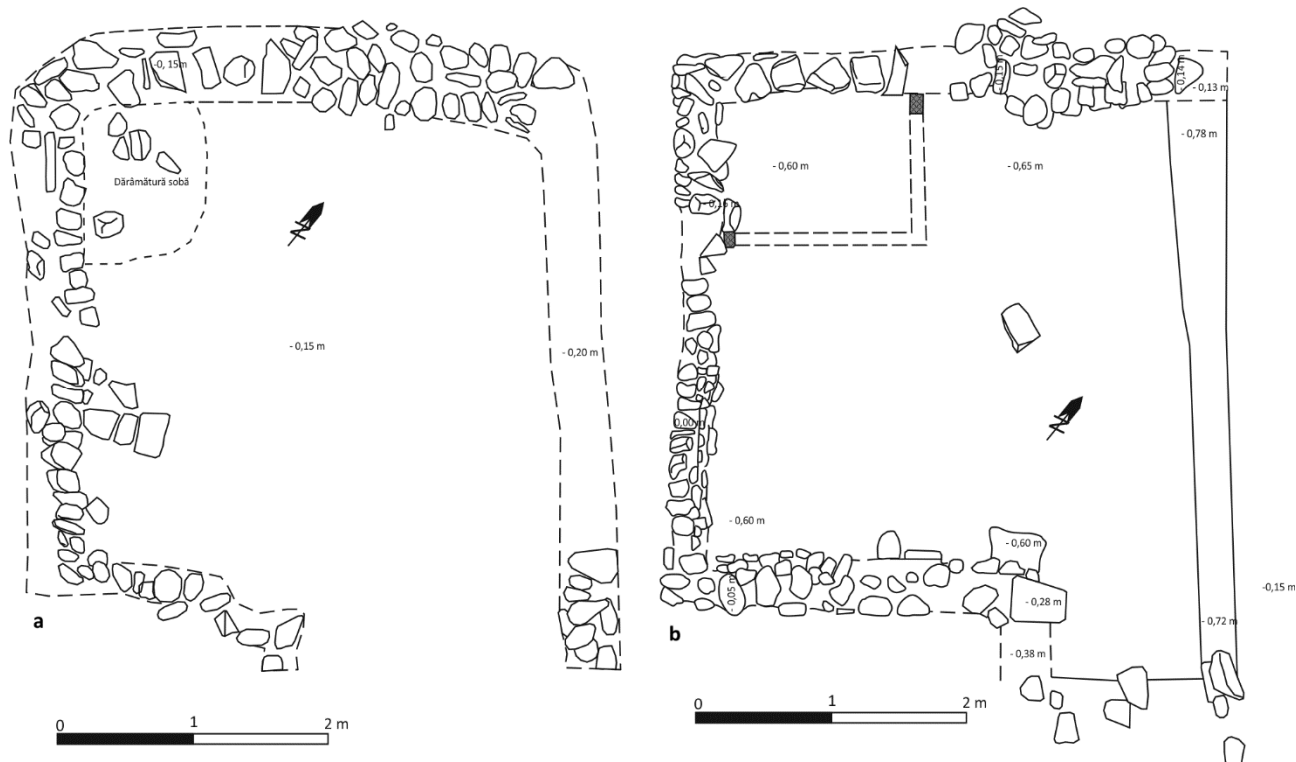
rămânând în schimb șanțul în negativ. Atât pe această latură, cât și pe cea de NE a fost surprinsă o suprafață cu o cantitate mare de chirpic ars provenind de la pereții locuinței. S-a păstrat și lutuiala podelei locuinței.

În colțul de NE a fost descoperită o sobă din cărămidă (Fig. 10). Soba a fost amenajată cu soclu din cărămizi (cu dimensiunile de 1,20 × 1,10 m) și pereți din cahle, toate prăbușite *in situ*, fiind păstrată în proporție destul de mare

(aproape 70%). Soba era formată din partea inferioară (soclul) construită din cărămidă, din camera de ardere, ridicată din cahle-placă și cahle-nișă de colț legate cu lut, urmată de camera de încălzire, formată din cahle-oală cu deschiderea rectangulară (pentru o mai bună degajare a căldurii), ultimul registru fiind compus din cahle de coronament. Totodată, s-au păstrat și trei fragmente din hornul sobei.

Fig. 1. Planul general al amplasării sitului. Planul general al săpăturilor / General plan with the location of the site. General plan of the excavations.

Fig. 2. Complexul 26. a) grund la momentul identificării; b) grund la finalul săpăturii/ Feature 26. a) ground plan at identification; b) ground plan at the end of the excavation.

Cahlele-placă sunt de dimensiuni mari și medii, de formă rectangulară, cu urme de ardere secundară, concave (datorită căldurii emanate). Piesa centrală a sobei are dimensiuni destul de mari 42×29 cm și prezintă pe avers o reprezentare a cavalerului⁶, pe când cahlele din jurul celei centrale sunt de dimensiuni medii, între 22×15 cm cu reprezentări vegetale și geometrice. Colțurile sobei sunt compuse din cahle-nișă, legate între ele prin torsade; cahlele-nișă au dimensiuni medii (lungimea variază între 22–23 cm, iar lățimea între 9–11 cm). Cahlele-oală sunt cu deschidere rectangulară, diametrul bazei variază între 8–14 cm, iar latura buzei variază între 20–24 cm, pereții sunt subțiri, iar marginea este simplă, cu buza tăiată drept. În secțiune, cahlele se încadrează în forma tronconică. Dintre cele cinci cahle-oală întregibile, două sunt fără decor, celelalte trei având decor pe interior, compus dintr-un brâu torsionat în relief (într-un singur caz brâul este dublat pe interior de trei valuri incizate, sub ele un rând de trei împunsături cu pieptenele, iar sub acestea o bandă profilată); acest tip de decor apare în secolul al XV-lea⁷. Cahlele care compun coronamentul sunt cahle cu partea superioară decupată sub formă de floare de crin, precum și

cahle triunghiulare. Cahlele cu partea superioară decupată sunt de dimensiuni mici; erau asamblate una lângă alta, formând o friză⁸. Cahlele triunghiulare erau folosite la construirea coronamentului, precum și în zona colțurilor. În cazul de față, este vorba de două fragmente cu decor geometric, cu urme de ardere secundară, ceea ce ne face să credem că au fost în contact direct cu focul și au fost utilizate la îmbinările colțurilor. Acest tip de cahle este frecvent în secolele XV–XVI⁹. Din tubulatura care conducea fumul s-au păstrat trei fragmente; este vorba despre o piesă semicirculară în secțiune, evazată spre capăt, de dimensiuni mari (diametrul maxim de 48 cm), din pastă grosieră¹⁰. Întrucât elementele constructive ale sobei sunt databile în secolele XV–XVI, dar ținând cont și de stratigrafia sitului în care se află complexul arheologic, putem restrânge datarea sobei din cahle la a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Pe lângă cahle, inventarul locuinței era compus dintr-un număr mare de fragmente ceramice, obiecte de fier (cuțite, pinten etc.) și obiecte din bronz (două aplice). Obiectele din fier ce aparțin locuinței se împart în două categorii. Prima categorie este reprezentată de obiecte de uz casnic, cum ar fi fragmente de la opt cuțite (fragmente

⁶ Acest tip de reprezentare pe cahlele-placă este datat în Transilvania, în secolul al XVI-lea, găsindu-se analogii la Sibiu și Vințu de Jos (Marcu Istrate 2004, fig. 27, p. 117, 123, 130). Luând, însă, în considerare și celelalte elemente de inventar găsite în locuință, putem spune că acest tip de reprezentare era folosit și în a doua jumătate a secolului al XV-lea.

⁷ Marcu Istrate 2004, p. 60.

⁸ Piese de acest tip se întâlnesc în Transilvania, în secolele XV–XVI,

analogiile cele mai apropiate fiind la Vințu de Jos (Marcu Istrate 2004, p. 73–74, fig. 18, pl. 150, p. 489).

⁹ Marcu Istrate 2004, p. 67–68.

¹⁰ Mențiunile privind piesele care fac parte din sistemul de dirijare a fumului nu sunt foarte multe (Marcu Istrate 2004, p. 78). Din nou, analogiile cele mai apropiate pentru acest tip de piese le avem la Vințu de Jos (Marcu Istrate 2004, pl. 171, p. 510).

de lamă, plăsea), precum și de un mare număr de cuie, scoabe, piroane, ce provin, cel mai probabil, de la mobilierul din lemn sau chiar de la ușa locuinței. Aceste obiecte se găsesc la adâncimi cuprinse între -0,60 -1,00 m. Cea de a doua categorie de material feros ține de momentul luptei și, implicit, de nivelul de distrugere a locuinței, fiind reprezentat de un pinten și de un fragment de zăbală (au fost reperate la o adâncime de -0,50 m).

Fragmentele ceramice provin de la ceramica de uz comun, regăsindu-se câteva piese din caolin pictat cu roșu, precum și trei fragmente smălțuite. Din totalul de 114 vase identificate, au fost determinate următoarele forme ceramice: oale, căni, carafe, ulcioare, capace, castron, precum și câteva torți¹¹. Oala-borcan este cea mai reprezentativă formă, fiind de dimensiuni medii și mici, diametrele gurilor încadrându-se între 12–20 cm, arse în mediu oxidant și reducător, decorul fiind simplu (caneluri) sau absent. Vasele păstrează urme de ardere secundară datorită utilizării intense. Cele mai multe fragmente provin de la vase cu buza răsfrântă în exterior, ușor profilată sub forma unui guler și muchia rotunjită, precum și de la oale cu buza evazată, puternic profilată, cu urma pentru capac pe interior; bazele sunt plate și concave. Două fragmente de vase au buza rotunjită în exterior și aproape verticală, fiind decorată cu alveole făcute prin apăsarea cu degetul. Un procent destul de mic este reprezentat de ceramica cu pastă caolin pictată cu roșu (trei buze de oală și două torți, probabil de ulcior, și alte câteva fragmente de perete). A doua categorie de vase ceramice este reprezentată de căni (din care s-a putut identifica un singur profil întreg de cană cu toartă). Cănilor variază ca dimensiuni, diametrele gurilor încadrându-se între 8–15 cm, cu toartă, având baza plată. Cea de a treia varietate de fragmente ceramice provine de la ulcioare (gâturi și baze). Diametrele gurilor sunt de maxim 5 cm, gâturile sunt circulare, prezintă inele de prindere a torților, acestea din urmă fiind aplatizate și destul de late; bazele sunt plate, cu pereții mai puțin evazați decât în cazul oalelor. Categoriile ceramice mai puțin reprezentate sunt capacele și carafele (câte trei fragmente din fiecare). Carafele sunt de dimensiuni medii, cu gura trilobată, utilizate la turnat lichidele. Capacele sunt de dimensiuni medii, unul dintre ele este un capac plat, cu decor pe interior (cercuri concentrice în relief); celelalte două sunt sub formă de clopot, unul dintre ele având pe exterior mai multe benzi de romburi incizate cu roțița. Torțile sunt modelate sub forma unor benzi în secțiune ovală, uneori chiar cu două șanțuri paralele. Ele provin de la căni și ulcioare, două fragmente fiind din pastă caolin, decorate cu vopsea roșie. Fragmentele de vase caolinice sunt reduse la număr, cele mai multe provenind de la oale, apoi torți și fragmente de perete, toate pictate cu vopsea

roșie, datele în secolele XV–XVI. O altă categorie aparte și mai redusă de material este reprezentată de ceramica glazurată. În cazul de față avem două fragmente de căni smălțuite pe interior (o buză și un fragment de perete), culorile fiind maro și verde-oliv.

În concluzie, putem spune că inventarul ceramic al locuinței este unitar, fabricat local și se încadrează în secolul al XV-lea. Vasele sunt lucrate toate la roata rapidă, din materialul lutos al zonei, ceea ce se observă și din conținutul mare de mică care se regăsește în toate fragmentele ceramice, inclusiv în fragmentele de cahle. Formele ceramice sunt și ele unitare și nu foarte variate, iar urmele de ardere secundară denotă o utilizare intensă.

CATALOGUL DESCOPERIRILOR¹²

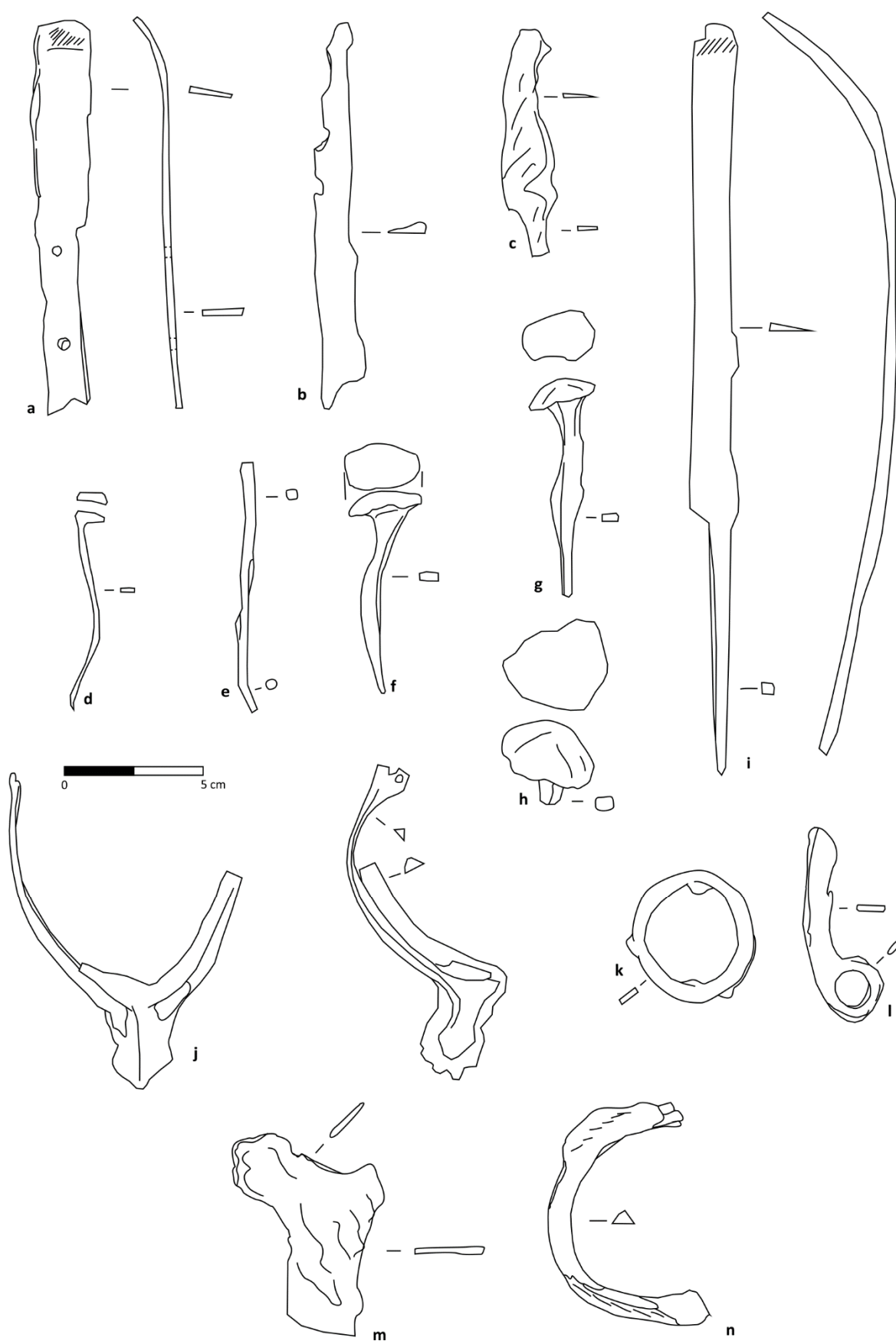
1. Obiecte de fier

1. Lamă cuțit; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 13,2 cm, l = 1,4 cm, Gr = tăiș = 0,2 cm; de dimensiuni medii, cu lama folioasă, ascuțită pe o singură parte, starea de conservare este precară, puternic corodat (Fig. 3/b).
2. Lamă cuțit; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 8,8 cm, l = 1,3 cm, Gr = 0,4 cm; de mici dimensiuni, cu lama ascuțită pe o singură parte, starea de conservare este precară, puternic corodat.
3. Obiect de fier; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lmax = 6,1 cm, lmax = 5,9 cm, lmin = 2,1 cm; de dimensiuni mici, se păstrează sub formă de L, puternic corodat (Fig. 3/m).
4. Piron; SA1, Cpl. 26; 125; L = 6,9 cm, l = 0,8 cm, Gr = 0,4 cm, L cap = 2,6 cm, l cap = 1,6 cm, corpul este circular în secțiune (Fig. 3/f).
5. Plăsea; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 7 cm, l = 2,1 cm, Gr = 0,8 cm; se păstrează zona de prindere a pedunculului în plăsele, stare de conservare precară.
6. Piron; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 6,9 cm, lp = 1,2 cm, Gr = 0,8 cm, corpul este dreptunghiular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.
7. Piron; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 6,6 cm, l = 1,1 cm, Gr = 0,7 cm, corpul este dreptunghiular în secțiune, nu se păstrează și capul, stare precară de conservare.
8. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; piesă din fier; L = 5,2 cm, l = 0,9 cm, Gr = 0,5 cm, Ø cap = 1,5 cm; corpul este dreptunghiular în secțiune, stare de conservare precară.
9. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 7,8 cm, Gr = 0,9 cm; corpul este circular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.
10. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; piesă din fier; L = 4,9 cm, Gr = 0,6 cm; corpul este rectangular în secțiune, stare de conservare precară.
11. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 6,2 cm, Gr = 0,4 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul, stare precară de conservare (Fig. 3/e).
12. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 5,8 cm, l = 0,5, Gr = 0,3 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.
13. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 5,6 cm, Gr = 0,3 cm; corpul este rectangular în secțiune, stare de conservare precară.
14. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 4,4 cm, Gr = 0,4 cm, corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.
15. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 3,8 cm, Gr = 0,3 cm, corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.

¹¹ Ceramica descoperită la Șibot își găsește analogii în săpăturile de la Sibiu, piața Huet (vezi Marcu Istrate 2007, p. 264–273) și Alba Iulia (vezi Marcu Istrate 2008, p. 229–231).

¹² Catalogul prezintă inventarul exhaustiv al obiectelor din interiorul locuinței. Vocile din catalog sunt prezente după următoarele criterii și

în această ordine: tip obiect, context arheologic, număr de inventar provizoriu, dimensiuni, descriere material, descriere obiect, decor obiect (după caz), bibliografie/analogii. Au fost folosite următoarele abrevieri: D – diametru, H – înălțime, p – păstrată, L – lungime, l – lățime, Gr – grosime, Ø – diametru, max – maxim, min – minim.

Fig. 3. Obiecte din fier descoperite în complexul 26. a-c, i) cuțite, d-h) cuie și piroane, j) pinten, k-l) zăbală, m) obiect de fier, n) verigă / Iron items from feature 26. a-c, i) knives, d-h) nails and spikes, j) spur, k-l) curb, m) iron item, n) chain link.

16. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 6,2 cm, Gr = 0,6 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul, stare de conservare precară.

17. Cui; SA1, Cpl. 26; 125; fragmentară; Lp = 3,4 cm, Gr = 0,7 cm; corpul este rectangular în secțiune, corpul nu se păstrează pe toată lungimea lui.

18. Cataramă; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; L = 4,1 cm, Gr = 0,3 cm; corpul este circular în secțiune.

19. Lamă cuțit; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; Lp = 8,1 cm, lp = 1,8 cm, Gr = 0,5 cm; ascuțită pe o singură parte, folioasă, puternic corodată (Fig. 3/c).

20. Cui; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; Lp = 6,4 cm, l = 0,5 cm, Gr = 0,3 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul cuiului.

21. Cui; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; L = 5,2 cm, Gr = 0,5 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul cuiului.

22. Cui; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; L = 4,1 cm, Gr = 0,6 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul cuiului.

23. Plăsea; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; Lp = 4,1 cm, lp = 1,2 cm, Gr = 0,9 cm; formă rectangulară, se păstrează zona de prindere a pedunculului în plăsele, stare de conservare precară, foarte erodată.

24. Cui; SA1; Cpl. 26; 150; fragmentară; Lp = 4,6 cm, Gr = 0,2 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul cuiului.

25. Cuțit; SA1; Cpl. 26; 57; piesă din fier; L = 28,5 cm, L lamă = 18,5 cm, L mâner = 10 cm, l lamă = 1,8 cm, Gr lamă = 0,7 cm, l mâner = 1,2/0,5 cm, Gr mâner = 0,5 cm; cuțit de mari dimensiuni, cu lama ascuțită pe o parte, se păstrează lama întreagă și pedunculul de prindere în plăsele, lama este curbată, stare de conservare precară (Fig. 3/i).

26. Lamă cuțit; SA1; Cpl. 26; 57; fragmentară; Lp = 13,6 cm, l = 1,4 cm, Gr = 0,7 cm; de mici dimensiuni, ascuțită pe o parte, puternic corodată.

27. Lamă cuțit; SA1; Cpl. 26; 57; fragmentară; L = 13,5 cm, l = 2,1 cm, Gr = 0,4 cm; lamă de cuțit este fragmentară, rectangulară în secțiune, se păstrează pedunculul de prindere în plăsele, pe el se găsesc două orificii de prindere a plăselelor (Fig. 3/a).

28. Cui; SA1; Cpl. 26; 73; fragmentară; L = 5,6 cm, Gr = 0,4 cm; corpul este rectangular în secțiune, nu se păstrează capul cuiului.

29. Scoabă; SA1; Cpl. 26; 73; fragmentară; L = 4 cm, Gr = 0,8 cm; corpul este rectangular în secțiune, este curbat sub formă de L, puternic corodată.

30. Scoabă; SA1; Cpl. 26; 73; piesă din fier; L = 4 cm, Gr = 0,5 cm; corpul este rectangular în secțiune, capul este rectangular.

31. Scoabă; SA1; Cpl. 26; 73; piesă din fier; L = 7,1 cm, Gr = 0,4 cm; corpul este rectangular în secțiune, ușor îndoit, capul este rectangular (Fig. 3/d).

32. Cui; SA1; Cpl. 26; 73; fragmentară; $\varnothing$ = 3,2 cm, Gr = 0,5 cm; corpul este fragmentar și rectangular în secțiune, capul este circular, puternic erodată (Fig. 3/h).

33. Piron; SA1; Cpl. 26; 73; L = 7,7 cm, l = 0,8 cm, Gr = 0,4 cm, L cap = 2,7 cm, l cap = 1,8 cm; corpul este rectangular în secțiune, capul este dreptunghiular (Fig. 3/g).

34. Cui; SA1; Cpl. 26; 73; L = 3,9 cm, Gr = 0,3 cm, $\varnothing$ cap = 0,6 cm; corpul este circular în secțiune, puternic erodată.

35. Cui; SA1; Cpl. 26; 73; L = 5,5 cm, Gr = 0,6 cm; corpul este circular în secțiune, puternic erodată.

36. Pinten; SA1; Cpl. 26; 51; L = 11 cm, H = 8 cm, Gr = 0,5 cm; pinten din categoria celor cu roțița, brațele de prindere sunt rectangulare în secțiune și au urechișe de prindere, unul din brațele de prindere este fragmentar, roțița lipsește, stare de conservare precară (Fig. 3/j).

37. Verigă; SA1; Cpl. 26; 82; $\varnothing$ = 4,5 cm, Gr = 0,3 cm; veriga este probabil o piesă de harnașament, de la o zăbală, stare precară de conservare (Fig. 3/k).

38. Zăbală; SA1; Cpl. 26; 82; fragmentară; L = 7 cm, l = 2,5 cm, Gr = 0,3 cm; muștiucul zăbalei este fragmentar, se păstrează orificiul de prindere al muștiucului, stare de conservare precară (Fig. 3/l).

39. Verigă; SA1; Cpl. 26; 92; fragmentară; $\varnothing$ = 7,5 cm, Gr = 1 cm; veriga se păstrează pe jumătate, semicirculară în secțiune, stare de conservare precară (Fig. 3/n).

40. Piron; SA1; Cpl. 26; 92; L = 6 cm, Gr = 1 cm, $\varnothing$ cap = 5 cm; corpul este rectangular în secțiune, corpul este îndoit, stare de conservare precară.

2. Obiecte de bronz

41. Aplică; SA1, Cpl. 26; 95; circulară, $\varnothing$ = 5,3 cm, Gr = 0,02 cm; pe față prezintă un decor cu bumbi în relief, pe spate are trei nituri de prindere din fier (Fig. 4/a).

42. Aplică; SA1, Cpl. 26; 71; circulară, $\varnothing$ = 4,2 cm, Gr = 0,02 cm; pe partea din față prezintă un decor cu bumbi în relief, pe spate are trei nituri de prindere din fier (Fig. 4/b).

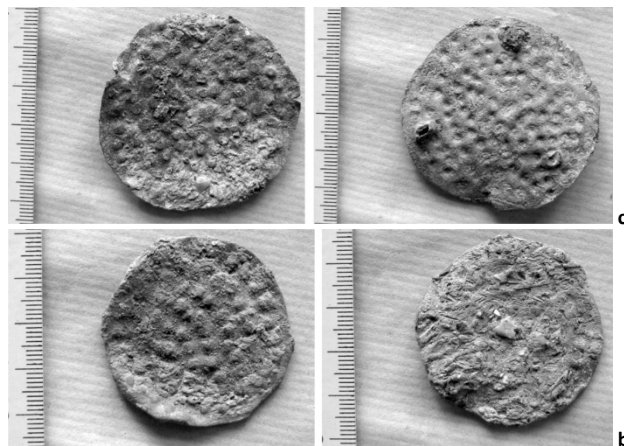

Fig. 4. Obiecte din bronz / Bronze items.

3. Cahle

43. Cahlă; MNIR inv. 347790; SA1, Cpl. 26; 177; cahlă-placă, L = 42 cm, l = 29 cm, Gr = 0,5–2 cm; cu ramă 6x4 cm; ardere oxidantă; presată în tipar cu pânză, reversul este denivelat și păstrează urmele de la degetele meșterului, precum și amprente pânzei tiparului; prezintă urme de ardere secundară. Pastă semifină, de culoare cărămizie. Decor: cavalier în armură, călare spre stânga, cu mâna dreaptă ține hățurile calului, iar în mâna stângă ține o halebardă care se sprijină și pe umărul stâng. În registrul de jos, la picioarele calului sunt două capete de turci cu turban, tăiate, precum și un decor vegetal. În câmpul din spatele călărețului, pe toată suprafața cahlei se observă un decor vegetal foarte încărcat, iar în colțurile de sus alte două capete de turci cu turban. Rama este groasă, cu trei șanțuri. Dată în secolele XV–XVI (Fig. 5/a). Analogii la Sibiu¹³ și Alba Iulia¹⁴.

44. Cahlă; MNIR inv. 347791; SA1; Cpl. 26; 124; cahlă-oolă cu deschidere rectangulară, corpul tronconic, H = 13 cm, D fund = 9 cm, Latura buză = 22,3 cm, Gr = 0,5 cm; pastă semifină, fără decor, dată în secolele XV–XVI (Fig. 5/b).

45. Cahlă; MNIR inv. 347792; SA1; Cpl. 26; 124; cahlă-oolă cu deschidere rectangulară, corpul tronconic, H = 16,2 cm, D fund = 14,2 cm, Latura buză = 24 cm, Gr = 0,5–0,7 cm; pastă semifină, decor: prezintă pe interior un brâu torsionat în relief, dată în secolele XV–XVI (Fig. 5/c).

46. Cahlă; MNIR inv. 347793; SA1; Cpl. 26; 124; cahlă-oolă cu deschidere rectangulară, corpul tronconic, H = 13,6 cm, D fund = 8 cm, Latura buză = 23 cm, Gr = 0,5 cm; pastă semifină, fără decor, dată în secolele XV–XVI (Fig. 5/d).

47. Cahlă; SA1; Cpl. 26; 124; cahlă-oolă cu deschidere rectangulară, corpul tronconic, Hp = 14 cm, D fund = 9 cm, Latură buză păstrată = 20 cm, Gr = 0,4–0,6 cm; pastă semifină, decor: prezintă pe interior trei valuri incizate, sub ele un rând de trei împunsături cu pieptenele, iar sub acestea o bandă profilată; dată în secolele XV–XVI (Fig. 6/b).

48. Cahlă; SA1; Cpl. 26; 124; cahlă-oolă cu deschidere rectangulară, corpul tronconic, Hp = 13,5 cm, D fund = 11 cm, Gr = 0,4–0,8 cm; pastă semifină, decor: prezintă pe interior un brâu torsionat în relief; dată în secolele XV–XVI (Fig. 6/a).

49. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă dreptunghiulară, Lp = 8 cm, l = 11 cm, Gr = 0,6 cm; pastă semifină, fără decor, arsă secundar; dată în secolele XV–XVI (Fig. 8/e).

50. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă dreptunghiulară, Lp = 5 cm, lp = 10 cm, Gr = 0,5–0,7 cm, pastă semifină, fără decor, dată în secolele XV–XVI (Fig. 8/f).

¹³ Bucur 2006, p. 214–215, număr catalog 11, ilustrație p. 77.

¹⁴ Marcu Istrate 2004, p. 123, 130; pl. 135/5, p. 474; pl. 149/8, p. 488.

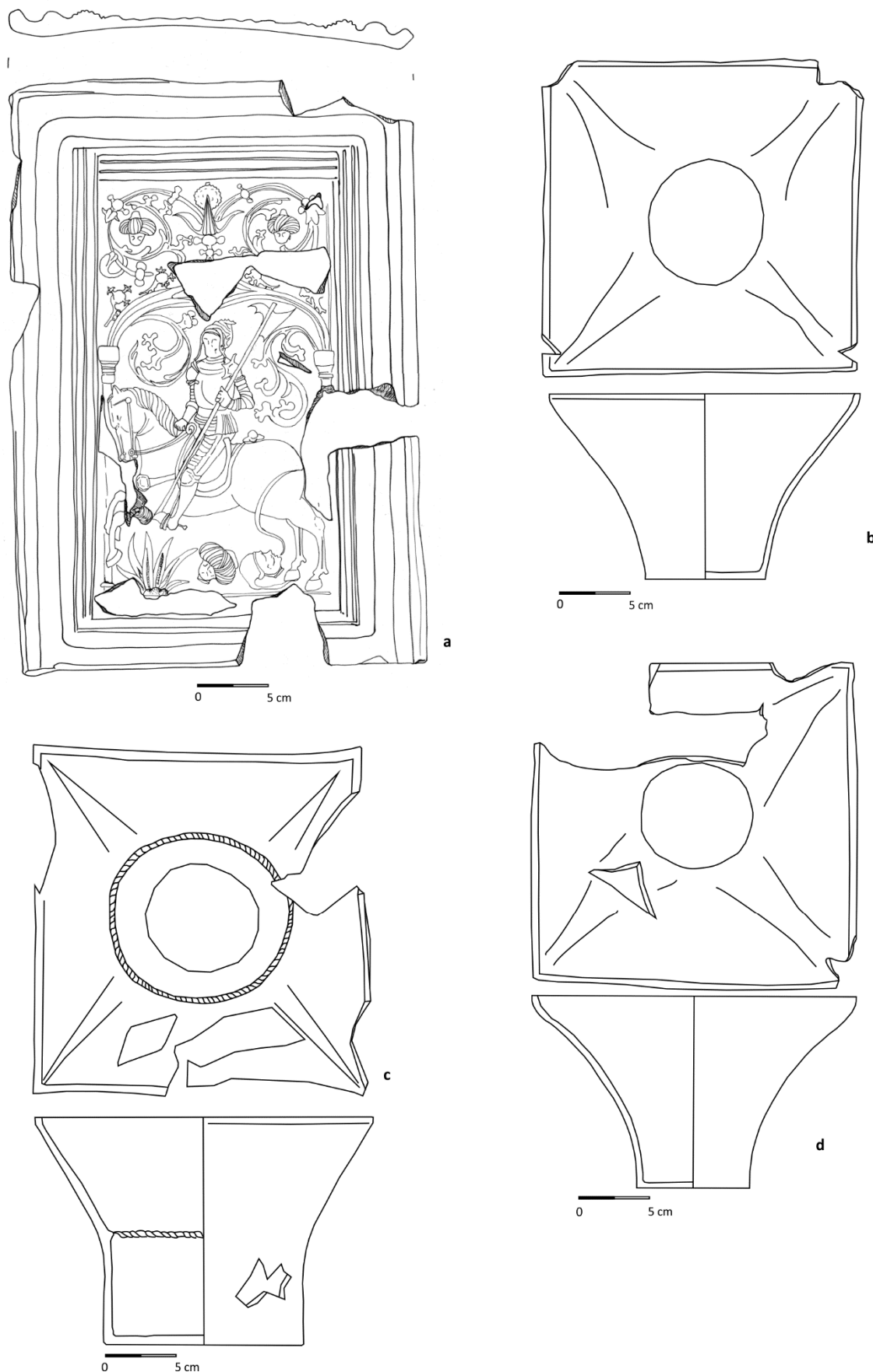
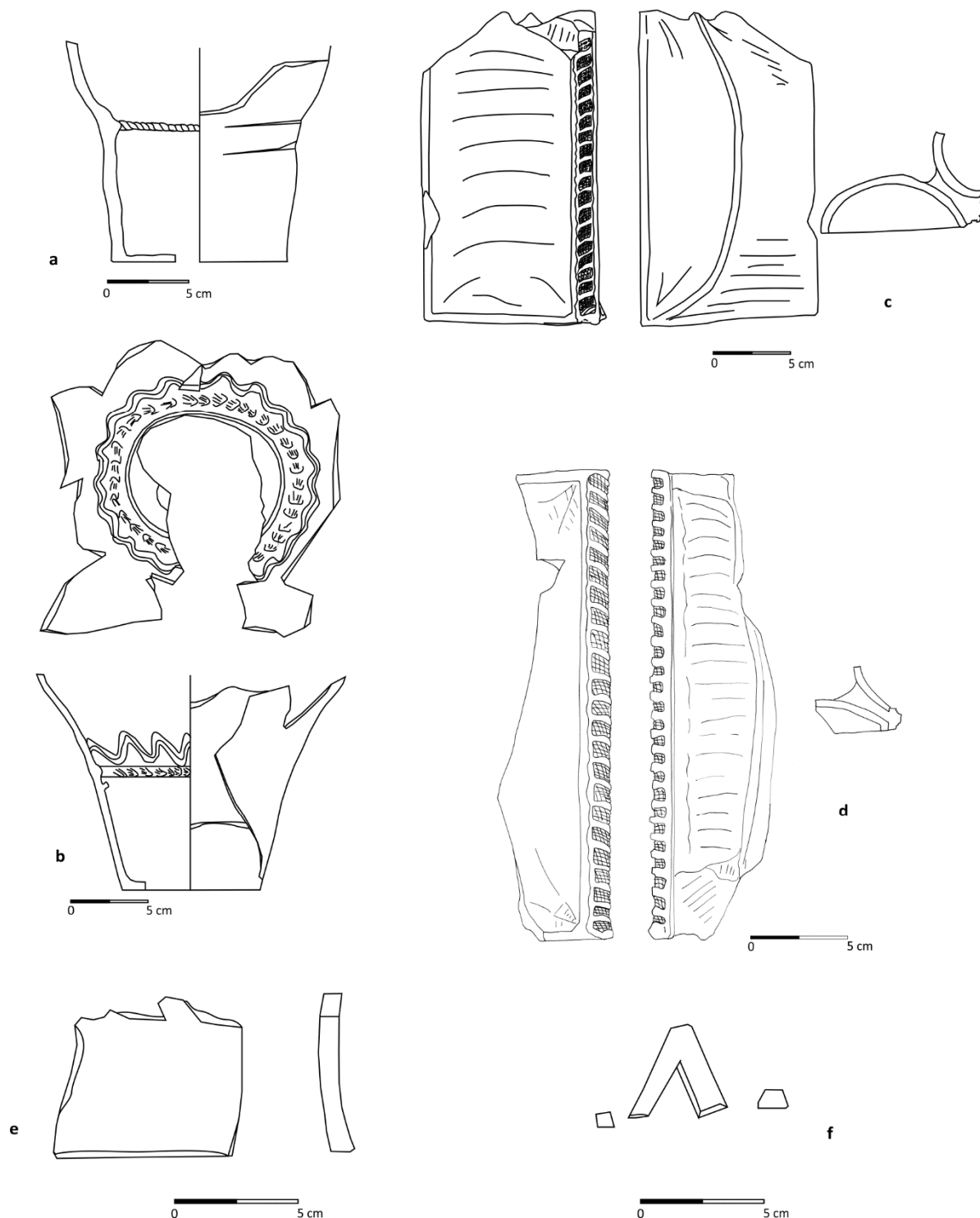

Fig. 5. Cahle din complexul 26. a) cahlă-placă b-d) cahle-oală cu deschidere rectangulară / Stove tiles from feature 26. a) panel stove tile b-d) pot-shaped stove tiles with a rectangular opening.

Fig. 6. Cahlă descoperite în complexul 26 a-b) cahlă-oală, c-d) cahlă-nișă de colț, e-f) cahlă traforate / Stove tiles from feature 26 a-b) pot-shaped stove tiles, c-d) corner stove tiles, e-f) openwork stove tiles.

51. Cahlă; MNIR inv. 347794, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă dreptunghiulară, L = 22,4 cm, l = 10,4 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 8/b).

52. Cahlă; MNIR inv. 347795, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă dreptunghiulară, L = 23,5 cm, l = 9,6 cm, Gr = 0,5/0,7 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 8/a).

53. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă dreptunghiulară, Lp = 14,5 cm, l = 11,6 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 8/c).

54. Cahlă; MNIR inv. 347796, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-nișă de formă

dreptunghiulară, Lp = 22,3 cm, l = 11,4 cm, Gr = 0,5 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 8/d).

55. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă de colț compusă din două nișe de formă dreptunghiulară lipite între ele printr-o torsadă, Lp = 20,3 cm, l = 11,4 cm, Gr = 0,5 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 6/c).

56. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă de colț compusă din două nișe de formă dreptunghiulară lipite între ele printr-o torsadă, L = 22,9 cm, lp = 6,4 cm, Gr = 0,4 cm, pastă semifină, fără decor, datare în secolul al XV-lea (Fig. 6/d).

57. Cahlă; MNIR inv. 347797, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă, concavă, L = 22 cm, l = 14,7 cm, Gr = 1,2 cm; decor în relief realizat din patru rozete înscrise în cerc, legate între ele cu două dungii în X, în centru o formă de clepsidră înscrisă într-un cerc, totul fiind mărginit de jur împrejur de un brâu sub formă de dinți de fierăstrău, pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 7/a).

58. Cahlă; MNIR inv 347798, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă, concavă, L = 22,5 cm, l = 15 cm, Gr = 1,1 cm; decor în relief realizat din patru rozete înscrise în cerc, legate între ele cu două dungii în X, în centru o formă de clepsidră înscrisă într-un cerc, totul fiind mărginit de jur împrejur de un brâu sub formă de dinți de fierăstrău, pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 7/c).

59. Cahlă; MNIR inv. 347799, SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă, concavă, L = 22,8 cm, l = 10,9 cm, Gr = 1,4 cm; decor: în centru prezintă un cerc în interiorul căruia se află un soare împrejmuit de patru cercuri; în dreapta și stânga cercului central se află două tipuri de decor, unul reprezentat prin linii ce se intersectează sub formă de X, iar celălalt este reprezentat de dungii paralele; toate acestea sunt mărginite de un brâu sub formă de dinți de fierăstrău; pe anumite porțiuni se păstrează un șlem/angobă roșu, pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 7/b).

60. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă, Lp = 11,5 cm, lp = 7,8 cm, Gr = 1,1 cm; cahlă este fragmentară, se păstrează doar un colț, decor: în partea de jos se observă imaginea unui cal stilizat, deasupra acestuia un decor geometric, pe margini fiind mărginite de un brâu sub formă de dinți de fierăstrău; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 7/d).

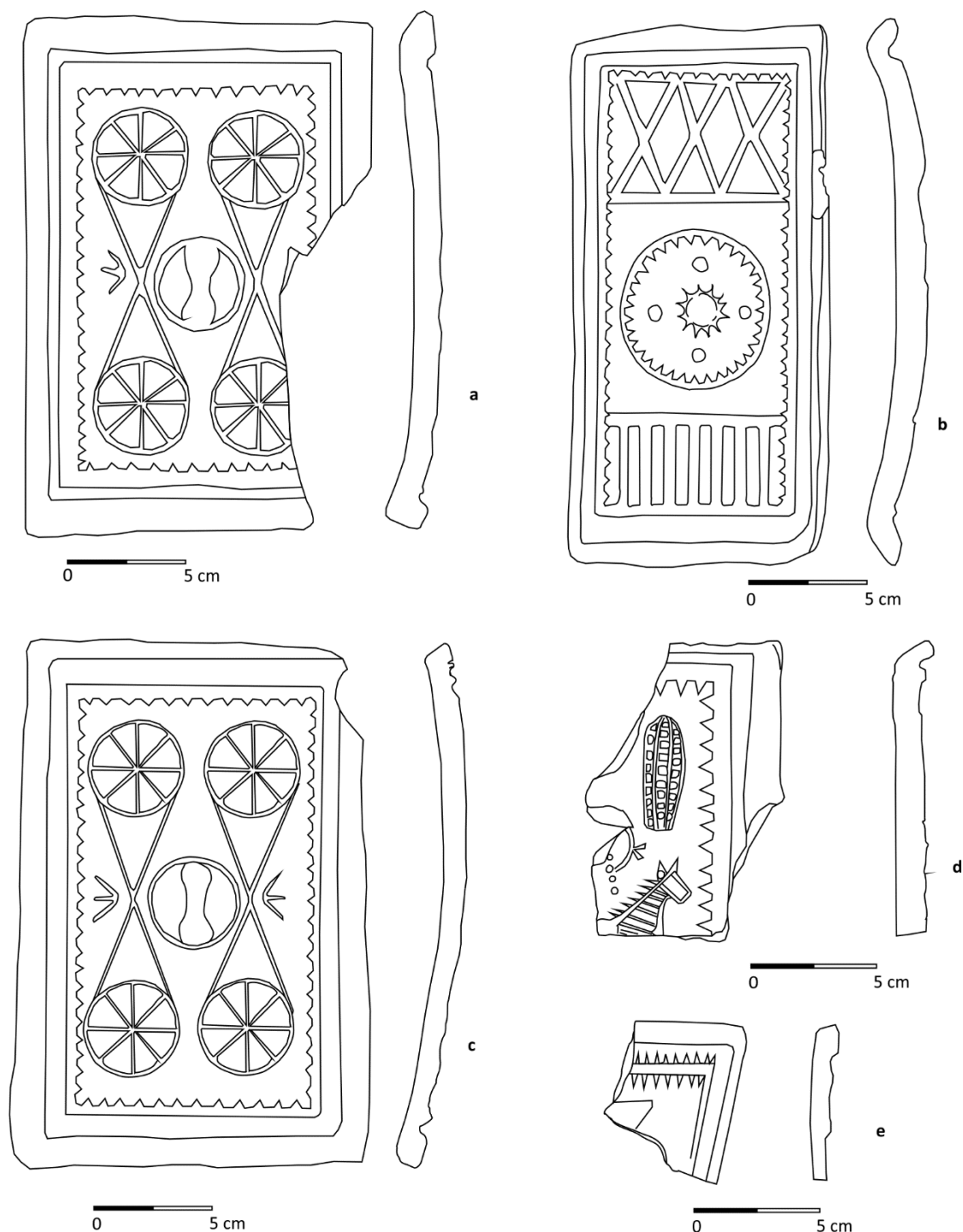
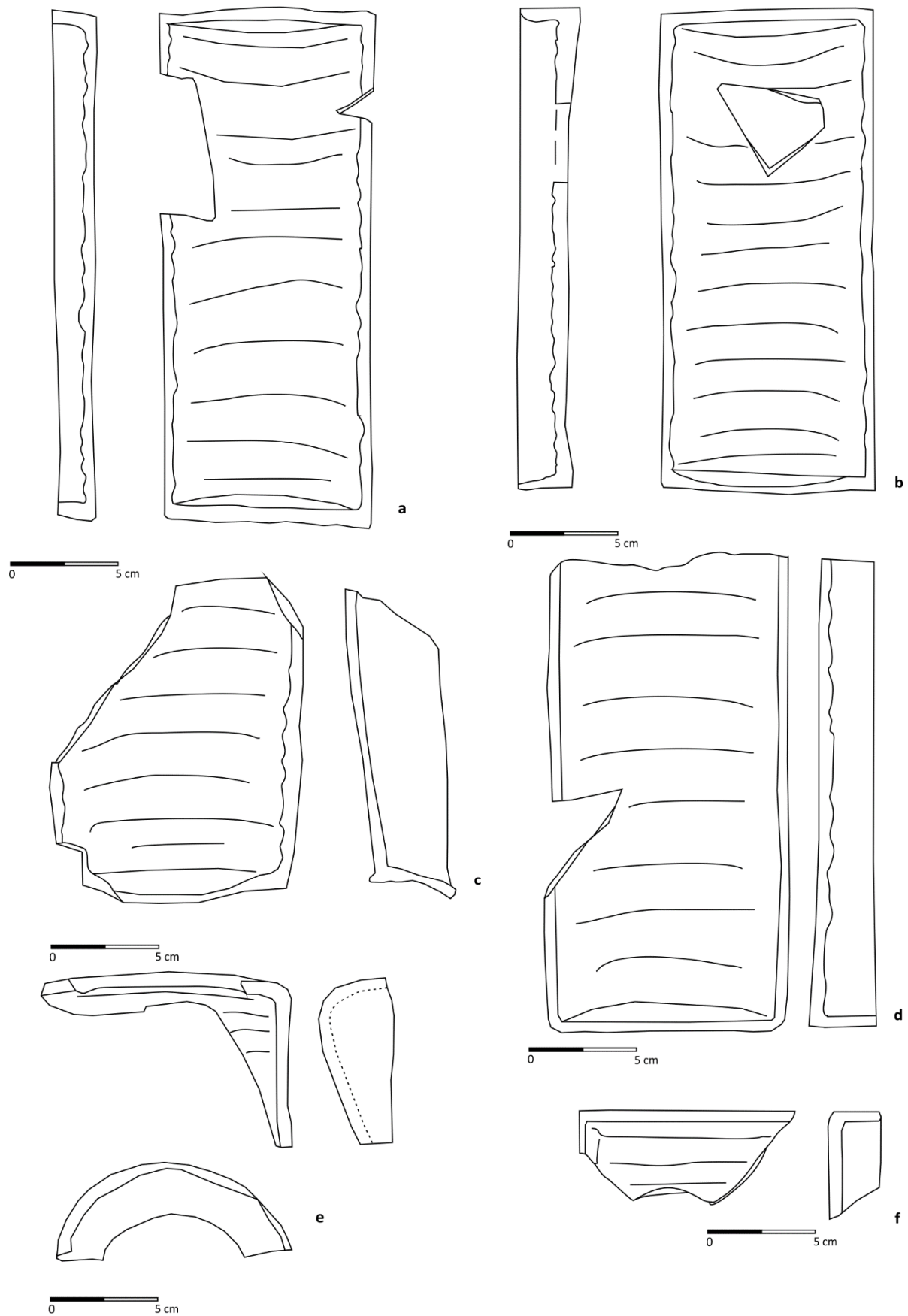
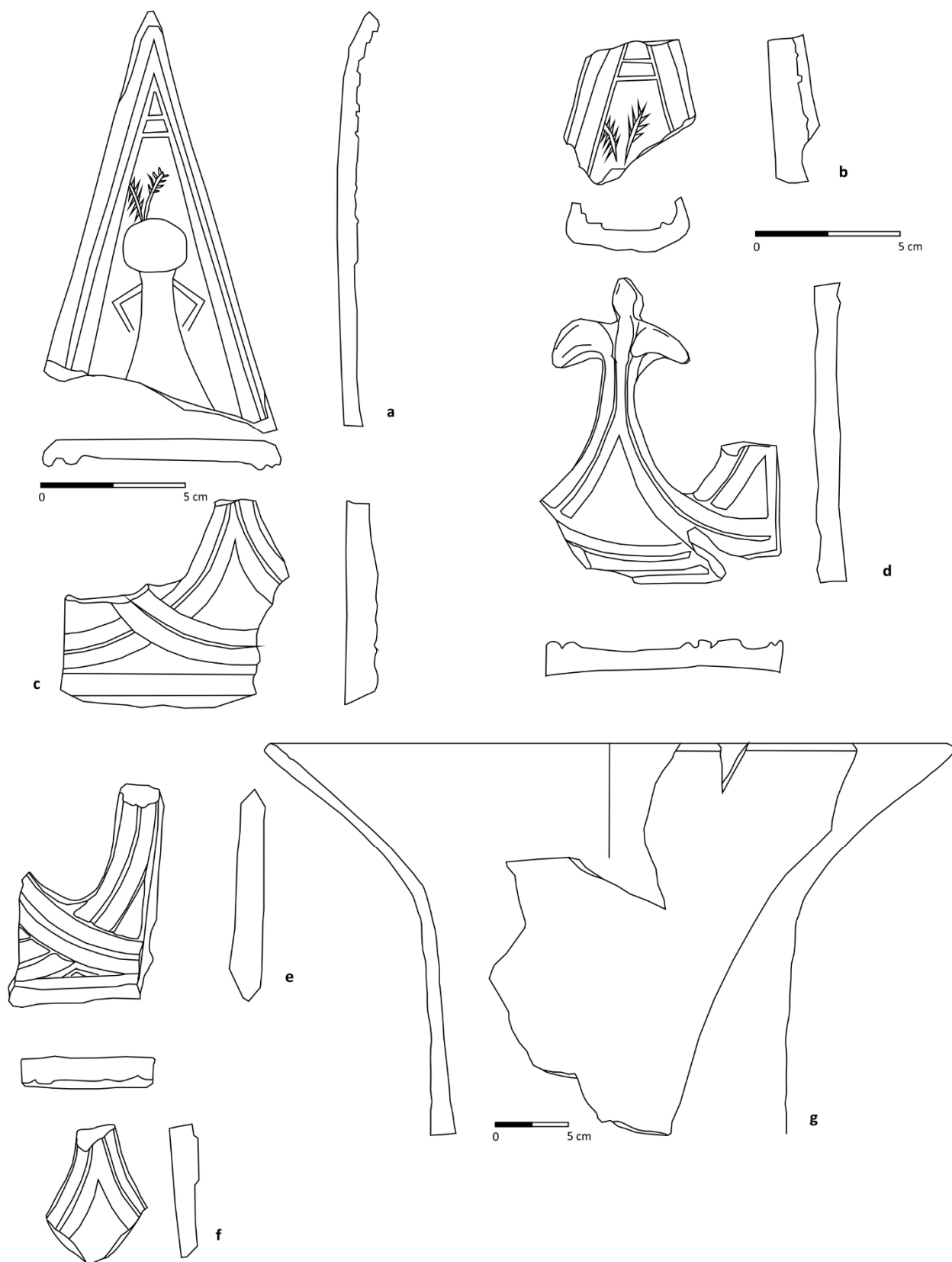

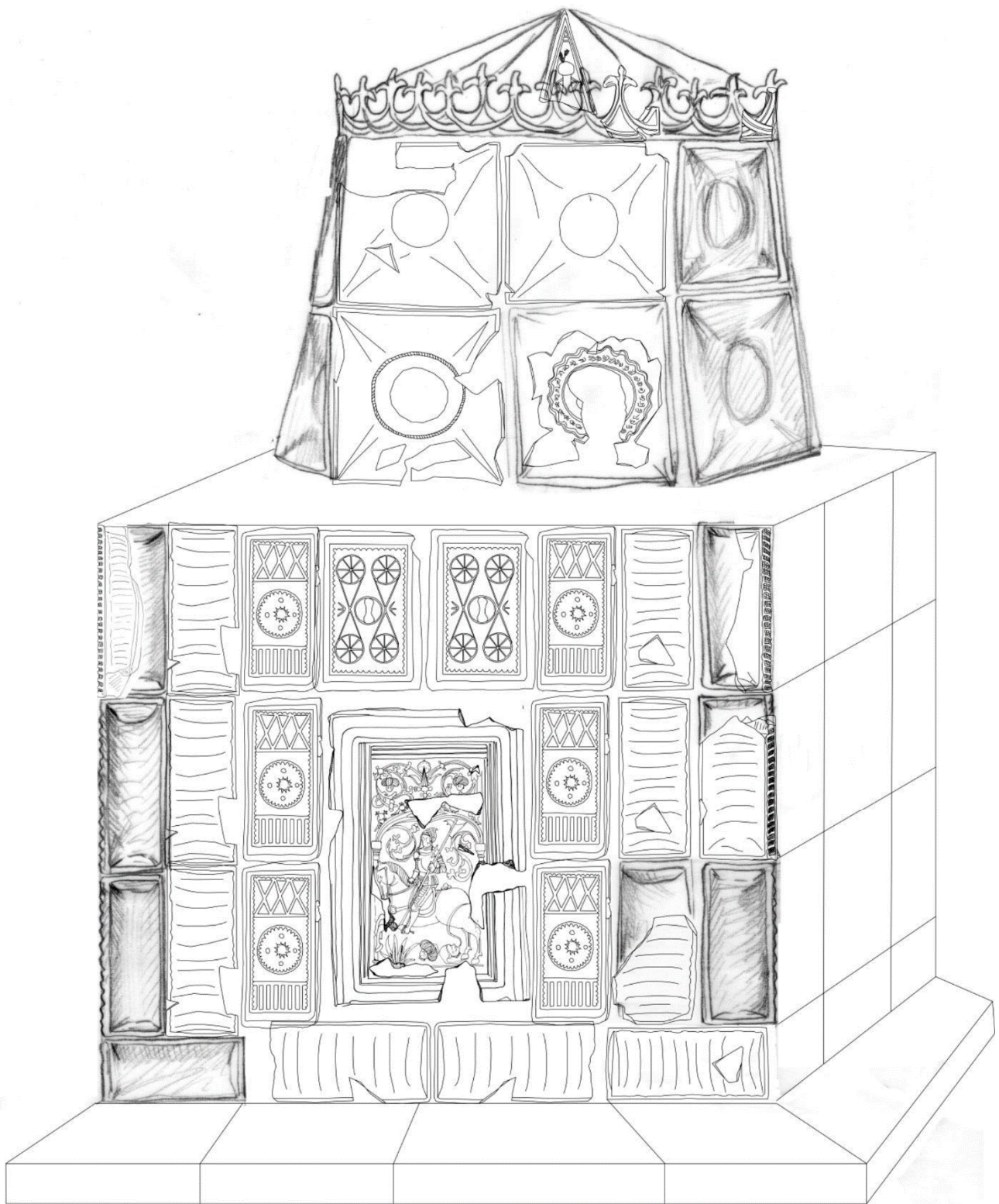
Fig. 7. Cahlă-placă concave descoperite în complexul 26 / Concave panel stove tiles from feature 26.

Fig. 8. Cahle-nișă descoperite în complexul 26 / Niche stove tiles from feature 26.

Fig. 9. Cahle și horn descoperite în complexul 26. a-b) cahle triunghiulare, c-f) cahle de coronament traforate, g) instalația de dirijare a fumului / Stove tiles from feature 26. a-b) triangular stove tiles, c-f) openwork crown stove tiles, g) smoke release installation.

Fig. 10. Propunere de reconstituire a sobei (A. Samson) / Reconstructed model of the stove (proposal) (A. Samson).

61. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă, Lp = 5 cm, Ip = 4,4 cm, Gr = 0,4/0,7 cm; fragmentară, se păstrează doar un colț, decor reprezentat de o bandă cu dinți de fierăstrău pe ambele părți; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 7/e).

62. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă de formă triunghiulară, Lp = 14,3 cm, l = 8 cm, Gr = 0,6 cm, fragmentară, probabil a fost utilizată la construirea coronamentului, decorul este reprezentat de o figurină antropomorfă stilizată, pe fundal cu decor vegetal, iar pe margine o ramă ce prezintă o șanțuire; pastă semifină, ardere secundară, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/a).

63. Cahlă; SA1; cpl. 26; 124; cahlă-placă de formă triunghiulară, Lp = 5 cm, Ip = 4,6 cm, Gr = 1,2 cm; fragmentară, probabil a fost utilizată la construirea coronamentului, decorul este vegetal, iar pe margine o ramă ce prezintă o șanțuire; pastă semifină, ardere secundară, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/b).

64. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 7,5 cm, Ip = 4,7 cm, Gr = 0,7–1,00 cm, fragmentară, nu prezintă sistem de fixare, în partea superioară era decupată sub formă de flori de crin; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/e).

65. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 7 cm, Ip = 7,7 cm, Gr = 0,7–1,00 cm, fragmentară, nu prezintă sistem de fixare, în partea superioară era decupată sub formă de flori de crin; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/c).

66. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 4,5 cm, Ip = 3,3 cm, Gr = 0,7–1,00 cm, fragmentară, nu prezintă sistem de fixare, în partea superioară era decupată sub formă de flori de crin; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/f).

67. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 10,5 cm, Ip = 8,3 cm, Gr = 0,7–1,00 cm, fragmentară, nu prezintă sistem de fixare, în partea superioară este decupată sub formă de flori de crin; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/d).

68. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 5 cm, Ip = 5,1 cm, Gr = 0,5 cm, fragmentară, nu prezintă sistem de fixare, în partea superioară era decupată sub forme geometrice; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 6/e).

69. Cahlă; SA1; cpl. 26; 70; cahlă de coronament, Lp = 3 cm, Ip = 3,3 cm, Gr = 0,5 cm, fragment de cahlă traforată, sub formă geometrică; pastă semifină, datare în secolul al XV-lea (Fig. 6/f).

70. Horn; SA1; cpl. 26; 70; fragmentar, D = 48 cm, Lp = 27 cm, Gr = 0,9–1,6 cm, fragment din tubulatura care conduce fumul; circular în secțiune, se evazează spre capăt, cu muchia tăiată drept, pastă grosieră, puternic arsă secundar, datare în secolul al XV-lea (Fig. 9/g).

4. Ceramica

71. Oală; SA1, cpl. 26; oală de mici dimensiuni, buză; D gură = 9 cm, Dmax = 9,7 cm, Hp = 5 cm, Gr = 0,3 cm; buza evazată cu muchie rotunjită; gât scurt cu două incizii la baza acestuia; pe corp prezintă un decor format dintr-un registru format din două benzi de câte trei linii incizate orizontale, între aceste benzi sunt dispuse vertical creștături; arsă oxidant, pastă fină, conține mică, puternic arsă secundar (Fig. 11/a).

72. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Dmax = 16 cm, Hp = 4,7 cm, Gr = 0,4–0,6 cm; buza răsfrântă în exterior cu muchie îngroșată, pe exterior are trei incizii, gâtul circular, umerii arcuiți, arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/h).

73. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 3,7 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, ușor profilată în exterior sub forma unui guler, muchia rotunjită este verticală, gât circular, arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/b).

74. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 4,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, cu muchie rotunjită, pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului; gât circular; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/c).

75. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Dmax = 14 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, cu muchie rotunjită spre interior; gât scurt; umeri arcuiți; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/i).

76. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Dmax = 20,6 cm, Hp = 8 cm, Gr = 0,5 cm; buza răsfrântă în exterior, ușor profilată în exterior sub forma unui guler, muchia rotunjită, are două incizii la baza gulerului; gât

circular; pe umeri are trei incizii; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/d).

77. Oală; SA1; cpl. 26; oală, buză; D gură = 18 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,5 cm; buza răsfrântă în exterior, ușor profilată în exterior sub forma unui guler, muchia rotunjită este verticală, pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului; gât circular; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/e).

78. Oală; SA1; cpl. 26; oală, buză; D gură = 19 cm, Hp = 3,5 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, imediat sub aceasta buza devine concavă; gât scurt, la baza acestuia o incizie orizontală; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/f).

79. Ulcior; SA1, cpl. 26; fragmentar; D gură = 2,5 cm, D gât = 3,6 cm, hp = 4,5 cm, Gr = 0,3 cm, Gr toartă = 1 cm; buza este spartă, sub aceasta are un guler de prindere al tortii; gât circular; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/j).

80. Toartă; SA1, cpl. 26; Lp = 3,7 cm, l = 2,5 cm, Gr = 0,6 cm; ulcior, plată în secțiune, prezintă o șanțuire pe mijloc; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/k).

81. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 11 cm, Hp = 2,1 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/l).

82. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 1,5 cm, Gr = 0,4 cm; buza îngroșată în exterior, muchia rotunjită; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 11/g).

83. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 2,2 cm, Gr = 0,3 cm; buza rotunjită în exterior și aproape verticală, fiind decorată cu alveole făcute prin apăsarea cu degetul; gât scurt, la baza acestuia trei incizii orizontale; arsă oxidant, pastă fină, conține mică, arsă secundar (Fig. 11/m).

84. Capac; SA1; cpl. 26; fragmentar; D gură = 12,5 cm, D fund = 11,3 cm, H = 2,4 cm, Gr = 0,5 cm; buza răsfrântă în interior, muchia rotunjită; fund plat, pe interiorul acestuia sunt patru incizii circulare; arsă reducător, pastă fină, conține mică, arsă secundar (Fig. 12/a).

85. Capac; SA1; cpl. 26; fragmentar; D gură = 14 cm, H = 2 cm, Gr = 0,5 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită; pe exterior decorul este compus din două registre decorate cu roțița zimțată, unul în formă de romb iar celălalt în formă de triunghi; arsă reducător, pastă fină, conține mică, arsă secundar (Fig. 12/i).

86. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 2,5 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/c).

87. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 3 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/d).

88. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 2,6 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler, pe centrul buzei are o șanțuire; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/e).

89. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 11 cm, Hp = 1,7 cm, Gr = 0,2 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului; gât circular; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/f).

90. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 1,3 cm, Gr = 0,2 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită; gât circular, la baza lui fiind o incizie orizontală; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/g).

91. Capac; SA1; cpl. 26; fragmentar; D gură = 16 cm, H = 1,7 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în interior, muchia rotunjită prezintă o canelură pe interior pentru sprijinirea pe buza oalei; arsă reducător, pastă fină, conține mică (Fig. 12/b).

92. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 11 cm, Hp = 2 cm, Gr = 0,5–0,9 cm; fund plat, pereții pornesc în unghi drept; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/j).

93. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 9 cm, Hp = 2,3 cm, Gr = 0,4 cm; fund plat, pereții pornesc evazat; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/k).

94. Ulcior; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 9 cm, Hp = 12,3 cm, Gr = 0,4 cm; fund plat, pereții pornesc evazat; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/l).

95. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 9 cm, Hp = 4,2 cm, Gr = 0,4 cm; fund plat, pereții pornesc evazat; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/h).

96. Toartă; SA1; cpl. 26; Lp = 6,6 cm, l = 4,3 cm, Gr = 0,8 cm; urciur, plată în secțiune, rotunjită la margini; decorată cu dungă pictate în culoarea roșu, arsă oxidant, pastă fină din caolin (Fig. 14/j).

97. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 20 cm, Hp = 3,3 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 12/m).

98. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 3,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/a).

99. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 2,5 cm, Gr = 0,9 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, sub forma unui cap de ciocan, la partea superioară, buza este decorată cu incizii oblice; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/b).

100. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/c).

101. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 2,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/d).

102. Carafă; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 2,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/e).

103. Carafă; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 2,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, gura trilobată; decorată cu trei incizii orizontale; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/f).

104. Cană; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 5 cm, Hp = 1,7 cm, Gr = 0,3 cm; fund plat, pornirea pereților este carenată; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/i).

105. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 7 cm, Hp = 4,2 cm, Gr = 0,4 cm; fund plat, pereții pornesc în unghi drept; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/j).

106. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D fund = 12 cm, Hp = 2,5 cm, Gr = 0,4 cm; fund plat, pereții pornesc în unghi drept; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/k).

107. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 3,2 cm, Gr = 0,4 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/l).

108. Cană; SA1; cpl. 26; Lp = 2,8 cm, Hp = 2,2 cm, Gr = 0,2 cm; fragment perete, decorat pe interior cu smalt de culoarea zahărului ars; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

109. Oală; SA1; cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 1,7 cm, Hp = 4,5 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

110. Cană, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 10 cm, Hp = 2,5 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,3 cm, buza răsfrântă în exterior cu muchie îngroșată, gâtul circular, umerii arcuiți, arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

111. Cană, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 9 cm, Hp = 2 cm, Hp = 3,4 cm, Gr = 0,3 cm, buza îngroșată în exterior, muchia rotunjită; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

112. Cană, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 2,2 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,4 cm, buză răsfrântă în exterior, cu muchie rotunjită spre interior; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

113. Oală, SA1, cpl. 26, bază; D bază = 11 cm, Hp = 1,3 cm, Hp = 6 cm, Gr = 0,5 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

114. Oală, SA1, cpl. 26, bază; D bază = 10 cm, Hp = 2 cm, Hp = 5,7 cm, Gr = 0,5 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

115. Oală, SA1, cpl. 26, buză; D gură = 18 cm, Hp = 2 cm, Hp = 4,4 cm, Gr = 0,4 cm, buza îngroșată în exterior, muchia rotunjită; gât scurt; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

116. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 13 cm, Hp = 3 cm, Hp = 8,2 cm, Gr = 0,3 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

117. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 17 cm, Hp = 3,7 cm, Hp = 3,8 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor

profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

118. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 3,5 cm, Hp = 3,7 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

119. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 3 cm, Hp = 3 cm, Gr = 0,3 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

120. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 2 cm, Hp = 3,5 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

121. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 14 cm, Hp = 1,2 cm, Hp = 6,3 cm, Gr = 0,6 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

122. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 10 cm, Hp = 1,3 cm, Hp = 6,3 cm, Gr = 0,5–1 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

123. Cană; SA1, cpl. 26, bază; D bază = 7 cm, Hp = 2 cm, Hp = 3,5 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

124. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 10 cm, Hp = 2,4 cm, Hp = 5,4 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

125. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 13 cm, Hp = 4 cm, Hp = 9 cm, Gr = 0,7–1 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

126. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 4,5 cm, Hp = 8 cm, Gr = 0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

127. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 10 cm, Hp = 4,5 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,5 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

128. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 15 cm, Hp = 3 cm, Hp = 8 cm, Gr = 1 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

129. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 3,5 cm, Hp = 4 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

130. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 3 cm, Hp = 3,5 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

131. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 2,5 cm, Hp = 3 cm, Gr = 0,4–1 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

132. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 2,5 cm, Hp = 4,7 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

133. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 19 cm, Hp = 3,5 cm, Hp = 6,5 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

134. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 4,2 cm, Hp = 6 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

135. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 3,4 cm, Hp = 7,2 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită pe interior prezintă o canelură pentru susținerea capacului, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

136. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 11 cm, Hp = 1,7 cm, Hp = 5,2 cm, Gr = 0,4 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

137. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 2,5 cm, Hp = 5 cm, Gr = 0,5 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

138. Cană; SA1, cpl. 26; profil întregibil; D gură = 11 cm, D burtă = 12 cm, D bază = 6 cm, Gr = 0,4 cm, Gr = 0,3 cm; buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, gâtul scurt, pe burtă prezintă cinci strii ca decor, baza plată, pereții subțiri, toarta plată în secțiune, arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 14/a).

139. Oală; SA1, cpl. 26; bază; D bază = 10 cm, Hp = 1,3 cm, Hp = 5 cm, Gr = 0,5 cm, fundul plat, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

140. Cană; SA1, cpl. 26; buză; D bază = 11 cm, Hp = 3 cm, Hp = 5 cm, Gr = 0,4–0,8 cm, buza rotunjită, puternic profilată în exterior, cu canelură

pentru susținerea Capacului, pastă fină, arsă oxidant, cu urme de ardere secundară, conține mică (Fig. 13/n).

141. Oală, SA1, cpl. 26; buză, D buză = 18 cm, Hp = 3,2 cm, lp = 4,8 cm, Gr = 0,3–0,6 cm, buza rotunjită în exterior și aproape verticală, fiind decorată cu alveole făcute prin apăsarea cu degetul; gât scurt, arsă oxidant, pastă fină, conține mică, arsă secundar (Fig. 13/m).

142. Ulcior, SA1, cpl. 26; perete, Hp = 8 cm, lp = 6,8 cm, Gr = 0,5 cm, se păstrează gâtul și umerii, cu decorul compus din șanțuri, unul pe gât și trei pe umeri, culoare roșie, ars oxidant, conține mică.

143. Ulcior, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 11 cm, Hp = 3,5 cm, lp = 6,7 cm, Gr = 0,4–1,3 cm, fundul plat, evazat, ce se subțiază spre marginea exterioară, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

144. Ulcior, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 10 cm, Hp = 3,5 cm, lp = 6 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, fundul concav, pereții evazați, ars oxidant, pastă fină, conține mică, urme de ardere secundară.

145. Ulcior, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 7 cm, Hp = 3,7 cm, lp = 4,7 cm, Gr = 0,5 cm, fundul concav, pereții evazați, ars oxidant, pastă fină, conține mică, urme de ardere secundară.

146. Cană, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 6 cm, Hp = 3 cm, lp = 4,8 cm, Gr = 0,4 cm, fundul concav, pereții evazați, ars oxidant, pastă fină, conține mică, urme de ardere secundară.

147. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 12 cm, Hp = 3,7 cm, lp = 8,3 cm, Gr = 0,4 cm, fundul concav, pereții evazați, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

148. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 10 cm, Hp = 5 cm, lp = 8,3 cm, Gr = 0,3–0,8 cm, fundul concav, evazat, ce se subțiază spre marginea exterioară, ars oxidant, pastă fină, conține mică.

149. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 13 cm, Hp = 6,5 cm, lp = 9,5 cm, Gr = 0,8 cm, fundul concav, ars reducător, pastă fină, conține mică.

150. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 11 cm, Hp = 7,8 cm, lp = 10 cm, Gr = 0,7 cm, fundul concav, ars reducător, pastă fină, conține mică.

151. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 8 cm, Hp = 4 cm, lp = 6,5 cm, Gr = 0,5 cm, fundul plat, ars reducător, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

152. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 9 cm, Hp = 3,7 cm, lp = 7,5 cm, Gr = 0,5 cm, fundul concav, ars reducător, pastă fină, conține mică.

153. Oală, SA1, cpl. 26, bază, D bază = 9 cm, Hp = 7,8 cm, lp = 5,5 cm, Gr = 0,4–1 cm, fundul plat, ars reducător, pastă fină, conține mică.

154. Ulcior, SA1, cpl. 26, profil reîntregit, se păstrează două fragmente (bază cu perete și umeri cu burtă), D bază = 10 cm, Hp = 7 cm, lp = 8,3 cm; D burtă = 17 cm, lp = 9,8 cm, lp = 7,5 cm; H estimată = 22,5 cm; fundul plat, pereții evazați, ars reducător, pastă fină, urme de ardere secundară, conține mică (Fig. 14/h).

155. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 3,2 cm, lp = 6,5 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

156. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 3,6 cm, lp = 5,7 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, buza cu muchia rotunjită, ușor profilată în interior; cu o canelură pentru susținerea capacului, arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

157. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 3,6 cm, lp = 8 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; gâtul scurt, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

158. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 11 cm, Hp = 3,2 cm, lp = 6,5 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

159. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 2,3 cm, lp = 5,5 cm, Gr = 0,3–0,5 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

160. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 3,2 cm, lp = 5,5 cm, Gr = 0,5–0,8 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, gâtul scurt, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

161. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 7 cm, lp = 7,5 cm, Gr = 0,4–0,8 cm, buza curbată spre exterior, muchia rotunjită, gâtul scurt, umeri rotunjiți, arsă reducător, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 13/g).

162. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 20 cm, Hp = 2,1 cm, lp = 3,8 cm, Gr = 0,5–0,8 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia dreaptă, ușor

profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

163. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 14 cm, Hp = 3 cm, lp = 5,5 cm, Gr = 0,4–0,6 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia dreaptă, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; gâtul scurt, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

164. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 2,5 cm, lp = 3,5 cm, Gr = 0,3–0,6 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

165. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 3,5 cm, lp = 4 cm, Gr = 0,4–0,6 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia dreaptă, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

166. Cană, SA1, cpl. 26; buză, D gură = 14 cm, Hp = 2,6 cm, lp = 4 cm, Gr = 0,3 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, ușor profilată în interior, gâtul scurt; arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 13/h).

167. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 3,5 cm, lp = 4,8 cm, Gr = 0,4–0,8 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură pentru susținerea capacului pe interior, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; gâtul scurt, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 13/o).

168. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 18 cm, Hp = 3 cm, lp = 3 cm, Gr = 0,4–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură pentru susținerea capacului pe interior, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; gâtul scurt cu trei striții ca decor, arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 13/p).

169. Cană, SA1, cpl. 26; buză, D gură = 15 cm, Hp = 2 cm, lp = 2,2 cm, Gr = 0,3 cm, buza pătrătoasă, cu partea superioară plată și cea exterioară verticală, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 13/r).

170. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 2,5 cm, lp = 3,8 cm, Gr = 0,3–0,6 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură pentru susținerea capacului pe interior, gâtul scurt, arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

171. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 1,5 cm, lp = 3 cm, Gr = 0,5 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia dreaptă, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, cu urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

172. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 12 cm, Hp = 1,5 cm, lp = 3 cm, Gr = 0,5 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia dreaptă, ușor profilată în exterior sub forma unui guler; arsă oxidant, cu urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

173. Oală, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 16 cm, Hp = 2,5 cm, lp = 3,2 cm, Gr = 0,5 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură pe interior pentru susținerea capacului, cu urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 13/s).

174. Carafă, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 13 cm, Hp = 4 cm, lp = 4,5 cm, Gr = 0,3–0,8 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, pe gât prezintă o serie de caneluri orizontale; arsă oxidant, cu urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică (Fig. 14/b).

175. Cană, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 10 cm, Hp = 4,1 cm, lp = 5,8 cm, Gr = 0,2 cm; buza rotunjită spre exterior, gâtul scurt, decorul pe burtă compus din trei striții, pastă fină, conține mică (Fig. 14/c).

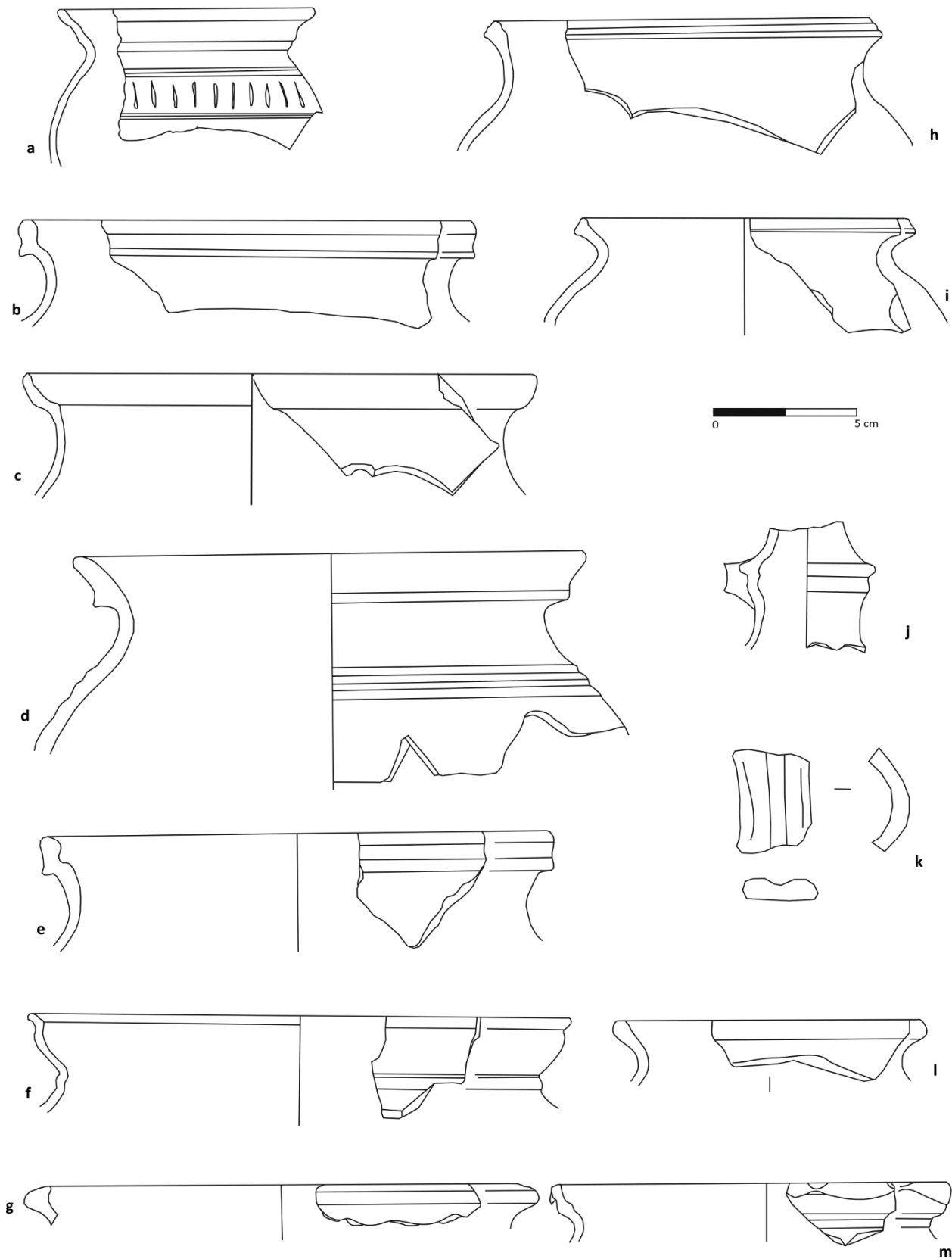
176. Cană, SA1, cpl. 26; buză; D gură = 9 cm, Hp = 4,2 cm, lp = 5 cm, Gr = 0,3 cm; buza rotunjită spre exterior, gâtul scurt, decorul pe gât compus din striții, pastă fină, smalț verde pe interior, conține mică (Fig. 14/d).

177. Ulcior, SA1, cpl. 26; buză cu gât și toartă, D gură = 5 cm, Hp = 5,7 cm, Gr = 0,5 cm, Gr Ulcior = 0,7–1,5 cm; buza rotunjită spre exterior, sub aceasta are un guler de prindere al torții; gât circular; toarta este plată în secțiune, cu marginile îngroșate și rotunjite, arsă oxidant, pastă fină, conține mică (Fig. 14/i).

178. Toartă, SA1, cpl. 26; Lp = 7,6 cm, lp = 3,7 cm, Gr = 1–1,5 cm, toarta este plată în secțiune, cu marginile rotunjite și îngroșate, arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

179. Toartă, SA1, cpl. 26; Ulcior cu perete, Lp = 5 cm, lp = 5,5 cm, Gr Ulcior = 1 cm, Gr perete = 0,3 cm, provine de la o cană, toarta este plată în secțiune, peretele burții prezintă un decor cu striuri, sub zona de prindere cu toarta, arsă oxidant, urme de ardere secundară, pastă fină, conține mică.

Fig. 11. Ceramica descoperită în complexul 26. a) cană; b-i, l-m) oale; j) ulcior; k) toartă / Pottery from feature 26. a) beaker; b-i, l-m) pots; j) pitcher; k) handle.

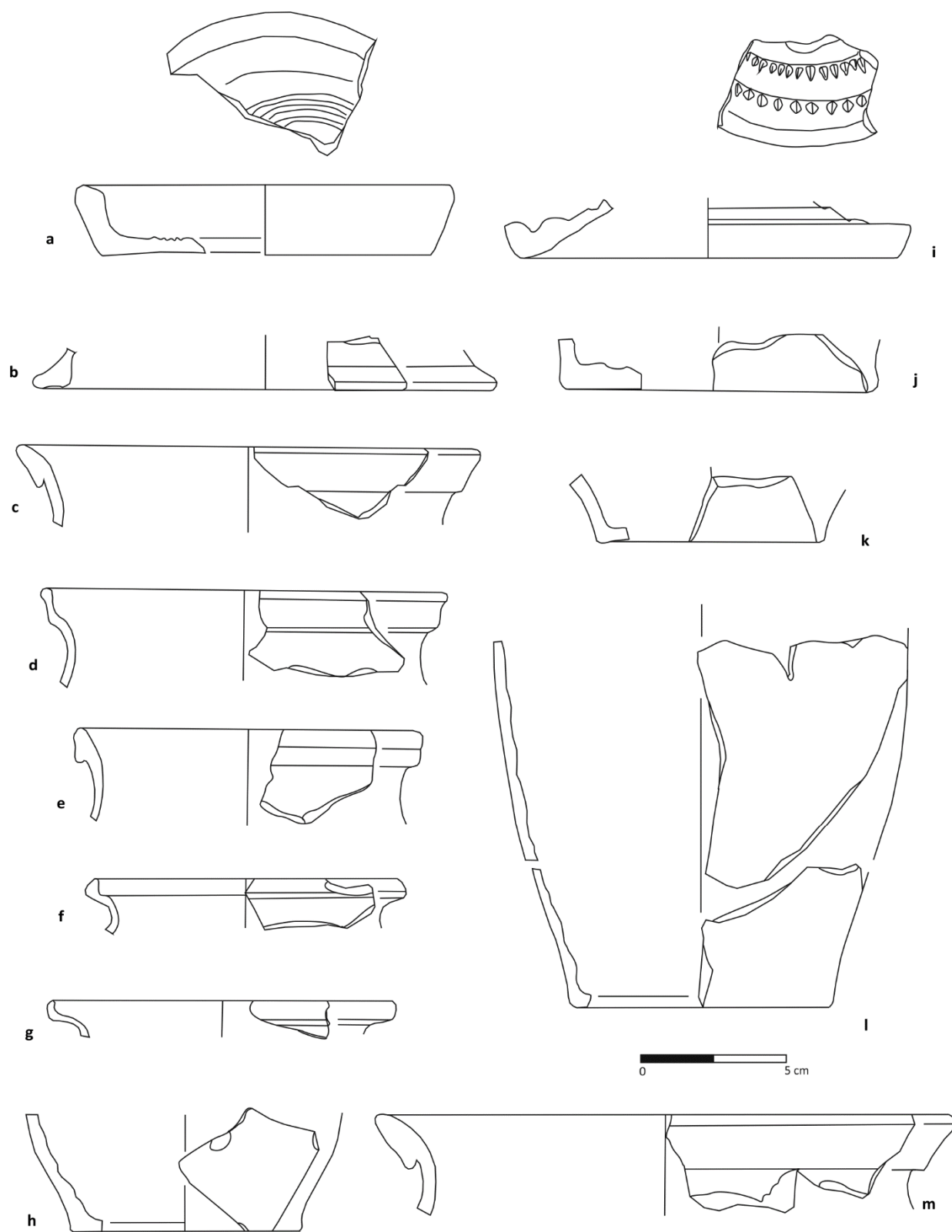
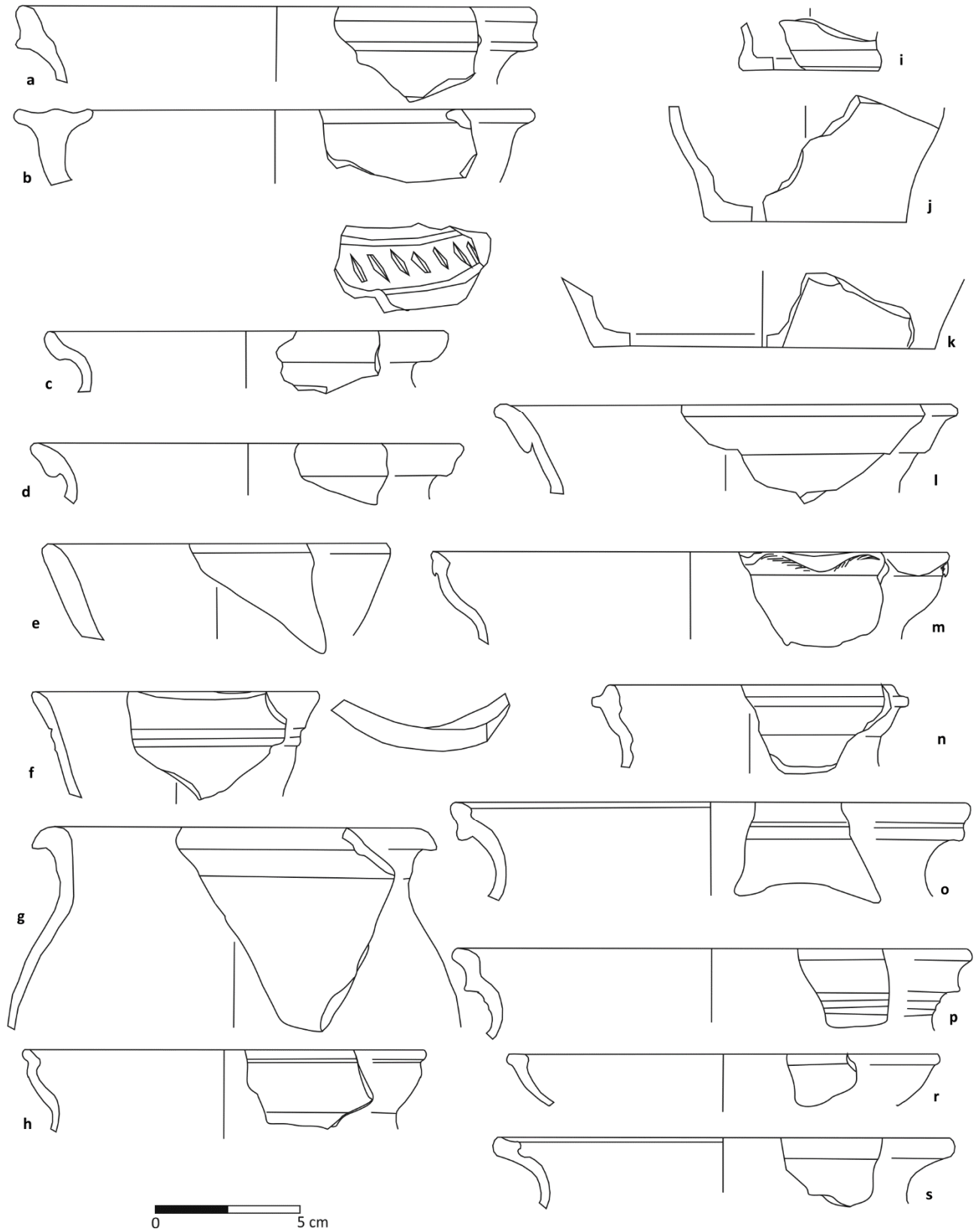
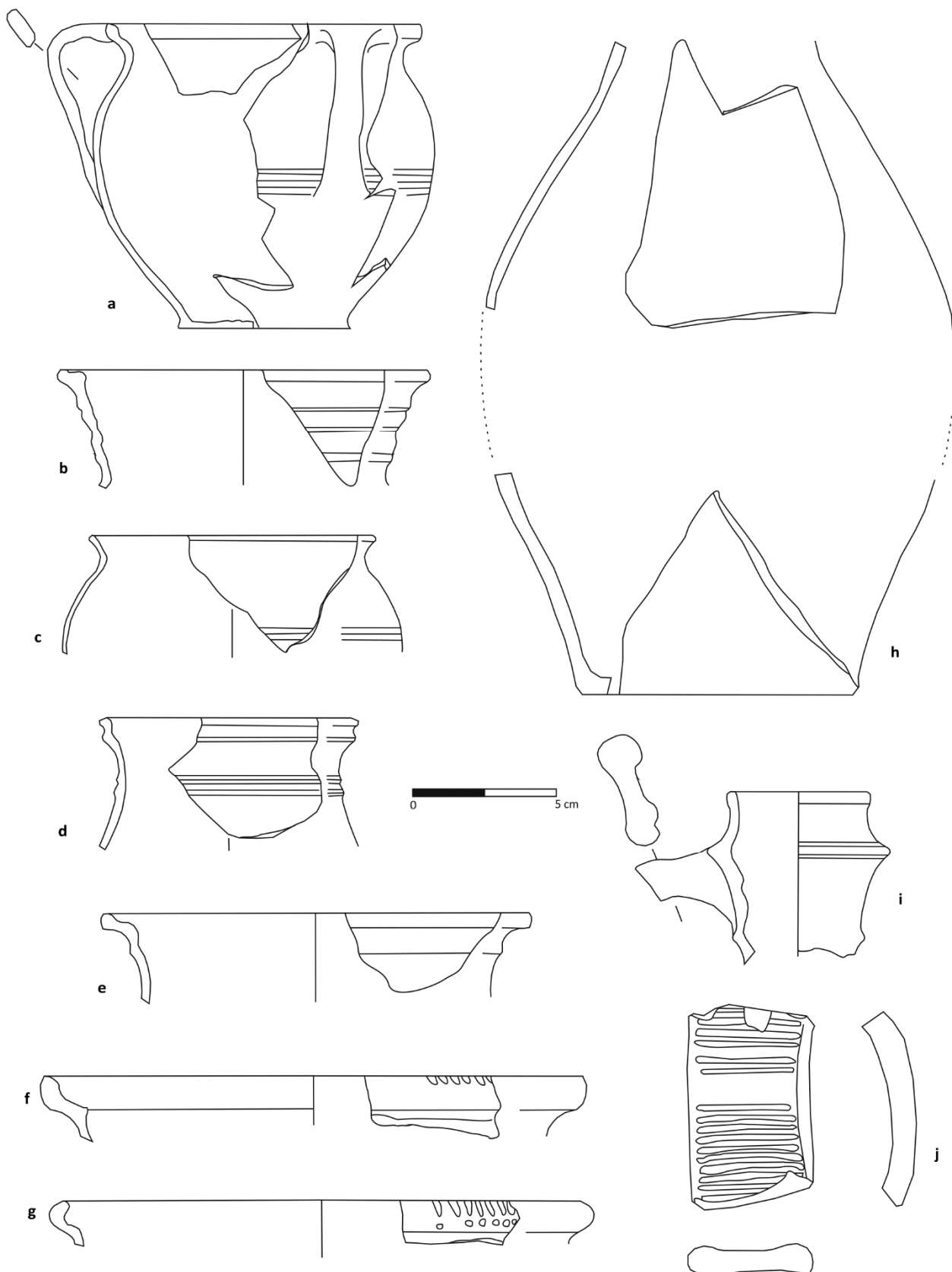

Fig. 12. Ceramica descoperită în complexul 26. a-b, i) capace; c-h, k, m) oală; j, l) urcior / Pottery from feature 26. a-b, i) lids; c-h, k, m) pot; j, l) pitcher.

Fig. 13. Ceramică descoperită în complexul 26. a-d, g-h, j-s) oale; e-f) carafe; i) cană / Pottery from feature 26. a-d, g-h, j-s) pots; e-f) decanters; i) beaker.

Fig. 14. Ceramică descoperită în complexul 26. a, c-d) cană; b) carafă; e-g) oală din caolin; h-j) urcior / Pottery from feature 26. a, c-d) beaker; b) decanter; e-g) kaolin pot; h-j) pitcher.

180. Toartă, SA1, cpl. 26; Lp = 8 cm, lp = 1,8 cm, Gr = 0,7 cm, toarta este plată în secțiune, cu marginile rotunjite arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

181. Toartă, SA1, cpl. 26; Lp = 3,5 cm, lp = 2 cm, Gr = 0,6 cm, toarta este plată în secțiune, cu marginile rotunjite arsă oxidant, pastă fină, conține mică.

182. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 15 cm, Hp = 3 cm, lp = 5,5 cm, Gr = 0,3 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură pe interior pentru susținerea capacului, gâtul scurt, pastă din caolin, pastă fină, conține mică (Fig. 14/e).

183. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 19 cm, Hp = 2 cm, lp = 4,7 cm, Gr = 0,3–0,7 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură proeminentă pe interior pentru susținerea capacului, gâtul scurt, pastă din caolin, decor pictat cu roșu pe marginea buzei, pastă fină, conține mică (Fig. 14/f).

184. Oală; SA1, cpl. 26; buză; D gură = 19 cm, Hp = 1,5 cm, lp = 4,2 cm, Gr = 0,4 cm, buza răsfrântă în exterior, muchia rotunjită, cu o canelură proeminentă pe interior pentru susținerea capacului, gâtul scurt, pastă din caolin, decor pictat cu roșu pe marginea buzei, pastă fină, conține mică (Fig. 14/g).

185. Toartă, SA1, cpl. 26; Lp = 2,5 cm, lp = 4 cm, Gr = 0,7–1 cm, toarta este plată în secțiune, cu marginile rotunjite, pastă caolin, decor pictat cu roșu, pastă fină, conține mică.

După analiza obiectelor descoperite în locuința pe care o avem în discuție, se evidențiază următoarele observații: este o locuință semi-adâncită (din a doua jumătate a secolului al XV-lea), distrusă la momentul luptei de la *Câmpul Pâinii* (în acest sens, avem ca mărturie obiectele de fier descoperite pe nivelul de distrugere: un pinten cu roțiță și două fragmente de zăbală). Obiectele din interiorul complexului sunt de uz casnic (obiectele de fier, ceramica, precum și cahlele). Mobilierul din interiorul locuinței nu s-a păstrat, în schimb avem un număr destul de mare de cuie și piroane ce puteau proveni de la acesta. Totodată, numărul mare de cahle, precum și varietatea lor, ne-a permis reconstituirea sobei ce încălzea locuința.

ANALIZA MATERIALULUI FAUNISTIC

Fauna descoperită în cadrul complexului 26 nu este foarte numeroasă, doar 282 de resturi, care cântăresc 5669 g. Totuși, chiar și în aceste condiții, importanța acestui eșantion este destul de mare dacă avem în vedere că studii arheozoologice pentru perioada secolului al XV-lea în Ardeal sunt aproape inexistente¹⁵. O parcurgere exhaustivă a bibliografiei de specialitate ne arată un număr extrem de limitat de studii în spațiul intracarpatic pentru această perioadă. Putem enumera doar studiile de la Șimleul Silvaniei¹⁶ și cel de la Cetatea Oradea¹⁷, ceea ce demonstrează destul de bine faptul că analizele faunistice

din așezările medievale din această zonă au fost, în general, neglijate.

Metodologie

Specificăm că tipul de prelevare a materialului faunistic a fost făcut direct – „la ochi” – ceea ce prezintă o serie de avantaje și dezavantaje, fapt care a mai fost reliefat și cu altă ocazie¹⁸.

Fauna aparține numai vertebratelor, care sunt reprezentate prin pești, păsări și mamifere (Fig. 15). Predominante în cadrul lotului faunistic analizat sunt mamiferele. Determinările anatomice și taxonomice au fost realizate cu ajutorul colecțiilor osteologice de referință ale Laboratorului de Arheozoologie din cadrul Centrului Național de Cercetări Pluridisciplinare din Muzeul Național de Istorie a României. De asemenea, au mai fost consultate lucrările metodologice ale lui Barone¹⁹ și Schmid²⁰ pentru mamifere. Discriminarea dintre oaie și capră a fost făcută pe baza scheletul post-cranian, după criteriile lui Boesneck²¹ testate de Clutton-Brock²² și Prummel și Frisch²³; pentru resturile dentare, am utilizat lucrările lui Payne²⁴, Helmer²⁵, Halstead²⁶ și Balasse și Ambrose²⁷.

Vârstele de abataj (de sacrificare) au fost estimate după erupțiile dentare apelând la lucrarea lui Schmid²⁸, iar pentru uzurile dentare am apelat la lucrările lui Ducos²⁹ și Grant³⁰ pentru bovine, Payne³¹ și Helmer³² pentru ovicaprine și Horard-Herbin³³ pentru suine. Corelarea datelor biologice cu cele zootehnice s-a realizat după Forest³⁴.

Măsurătorile resturilor faunistice au fost realizate cu un șubler care prezintă o precizie instrumentală de 1/10 milimetri. Acestea au fost luate după recomandările lui von den Driesch³⁵ și ele se regăsesc în anexa cu date de biometrie (Anexa 2). Cu toată imprecizia metodei de estimare a taliei (înălțimii la greabăn), datorată puternicelor alometrii, în special la animalele domestice, aceasta a fost realizată utilizând coeficienții reuniți de către Udrescu și colaboratorii³⁶.

Prezentarea materialului faunistic

Dintre cele 282 resturi studiate, 271 aparțin mamiferelor (96,1%). Au mai fost identificate un rest de crap (*Cyprinus carpio*) și 10 resturi care au aparținut găinii domestice (*Gallus domesticus*). Aceasta din urmă este prezentă cu resturi de la cel puțin trei indivizi, dintre care unul matur de sex mascul (prezența pintenului – Fig. 17/a)

¹⁵ Bălășescu et alii 2003.

¹⁶ El Susi 2000.

¹⁷ Bejenaru 2003.

¹⁸ Popovici et alii 2002, p. 57–58.

¹⁹ Barone 1986.

²⁰ Schmidt 1972.

²¹ Boesneck et alii 1964.

²² Clutton-Brock et alii 1990.

²³ Prummel, Frisch 1986.

²⁴ Payne 1985.

²⁵ Helmer 2000.

²⁶ Hallstead et alii 2003.

²⁷ Balasse, Ambrose 2005.

²⁸ Schmid 1972.

²⁹ Ducos 1968.

³⁰ Grant 1982.

³¹ Payne 1973.

³² Helmer 2000.

³³ Horard-Herbin 1997.

³⁴ Forest 1997.

³⁵ von den Driesch 1976.

³⁶ Udrescu et alii 1999.

și doi juvenili. Majoritatea oaselor identificate provin de la membrele superioare (trei humerusi) și inferioare (două tibiotarsuri și două femure), bogate în masă musculară. Cel mai probabil, aceste resturi sunt deșeuri rezultate în urma consumului alimentar și nu de la prepararea animalului (tranzare, eviscerare). Urmele de roadere prezente pe epifizele humerusilor de la cei doi juvenili reprezintă un argument în plus în acest sens.

În cadrul mamiferelor s-au identificat taxonomic 197 de resturi (72,7%), care provin numai de la animale domestice (Fig. 15). Astfel, s-au determinat specific: calul (*Equus caballus*), vita (*Bos taurus*), oaia (*Ovis aries*), capra (*Capra hircus*) și porcul (*Sus domesticus*) (Fig. 17/b-i).

Resturile de mamifere prezintă toate caracteristicile unor resturi menajere, adică urme de ardere (1%) și urme de tăiere (17%), care pot fi grosiere (5%), realizate cu unelte de tip topor (care au ca scop tranșarea animalelor) și fine (12%), realizate cu unelte de tipul cuțitului (care permit descărnarea și dezarticularea animalelor consumate). Cu toate că specia *Canis familiaris* (câinele) nu a fost identificată în mod direct în cadrul materialului, aceasta este prezentă indirect, prin numeroasele urme de dinți pe care le-a lăsat pe anumite oase (12,5%).

Ca număr de resturi (NR), porcinele (35,5%) se găsesc la egalitate cu bovinele (35%), fiind urmate de către ovicaprine (37,4%). Ca greutate, bovinele predomină cu autoritate în eșantionul analizat (61,5%), fiind secondate de către porcine (19,2%), în timp ce ca număr minim de indivizi (NMI), ovicaprinele se situează pe primul loc cu nouă indivizi (40,9%), fiind urmate de către bovine cu șapte exemplare (31,8%) și porcine cu patru (9,1%) (Fig. 16). Dacă avem în vedere faptul că, totuși, un exemplar adult de vită este egal cu 6–10 indivizi de ovicaprine și că un porc sub-adult este egal cu trei ovicaprine, ne putem da seama că bovinele joacă un rol important în cadrul economiei alimentare a acestei comunități, ele fiind urmate de către porcine și ovicaprine.

Nu trebuie neglijat nici rolul calului în alimentație, dacă avem în vedere că s-au identificat o scapulă (Fig. 15/b) și o tibie distală, la nivelul cărora se observă urme de tăiere și spargere ce sugerează tranșarea și recuperarea măduvei osoase, deci consumul acestui animal.

Calul este prezent cu doar patru resturi, care provin de la doi indivizi cu următoarele vârste: un juvenil (avem o falangă 3 poroasă) și un adult de circa 6–8 ani (un M₃).

Vita domestică este bine reprezentată cu cele 70 de resturi, care sugerează un număr minim de șapte indivizi, estimați numai pe baza erupției și uzurii dentare. Aceștia sunt: unul de 9–15 luni, unul de 1,5–2 ani, trei de 4–6,5 ani și doi de 6,5–9 ani (Fig. 17/c-d). Se observă predominarea adulților (cinci din șapte), ceea ce ar atesta că aceste animale erau crescute mai ales pentru producția de lapte și derivatele sale, dar posibil și pentru utilizarea forței lor de muncă.

Ovicaprinele reunesc cele două specii, oaia și capra, care, datorită fragmentarității resturilor osoase, de cele mai multe ori, sunt dificil de separat taxonomic. De aceea, în cadrul eșantionului, din cele 56 de resturi, doar cinci au fost determinate ca aparținând oii și doar unul caprei, restul fiind de ovicaprine indeterminabile. Oaia este reprezentată prin patru indivizi, unul de 2–4 ani și trei de 4–6 ani, toți fiind identificați pe baza erupției și uzurii dentare (Fig. 17/e). Capra este atestată printr-un singur individ sub-adult/adult, probabil o femelă dacă ne raportăm la procesul cornular de tip săbiat analizat. Ovicaprinele (indeterminabile) sunt și ele prezente cu încă patru indivizi, unul de 6–12 luni și trei de 2–4 ani, de asemenea definiți pe baza dentiției. Vârstele de sacrificare ale ovicaprinelor ne arată o predominare a indivizilor de peste 2 ani (opt din nouă), ceea ce sugerează că aceste animale erau exploatate mai ales pentru produsele lor, lapte și lână și doar secundar pentru producția de carne.

Porcul este relativ bine reprezentat cu cele 69 de resturi. Acestea au permis identificarea unui număr de patru indivizi care, pe baza erupției și a uzurii dentare, au următoarele vârste de sacrificare: o femelă de 12–18 luni, un mascul de 22–24 luni, un individ de circa 24–30 luni și o femelă de circa 36–60 luni (Fig. 17/f). După cum se poate observa, animalele sacrificate au vârste de peste 1 an și majoritatea spre 2 ani și chiar peste 3 ani (trei din patru). Probabil că porcinele erau tăiate în momentul în care atingeau o anumită greutate, care permitea obținerea unui randament productiv mare. Pe doi canini s-au observat urme de ardere, ceea ce ar sugera că, după sacrificare, pielea acestor animale era arsă (pârlită) în aceeași manieră ca și astăzi în cadrul gospodăriilor țărănești (Fig. 17/h-i).

Repartiția fragmentelor faunistice pe elemente anatomice este echilibrată, neobservându-se predominarea unui anumit element sau a anumitor părți de schelet (Anexa 1).

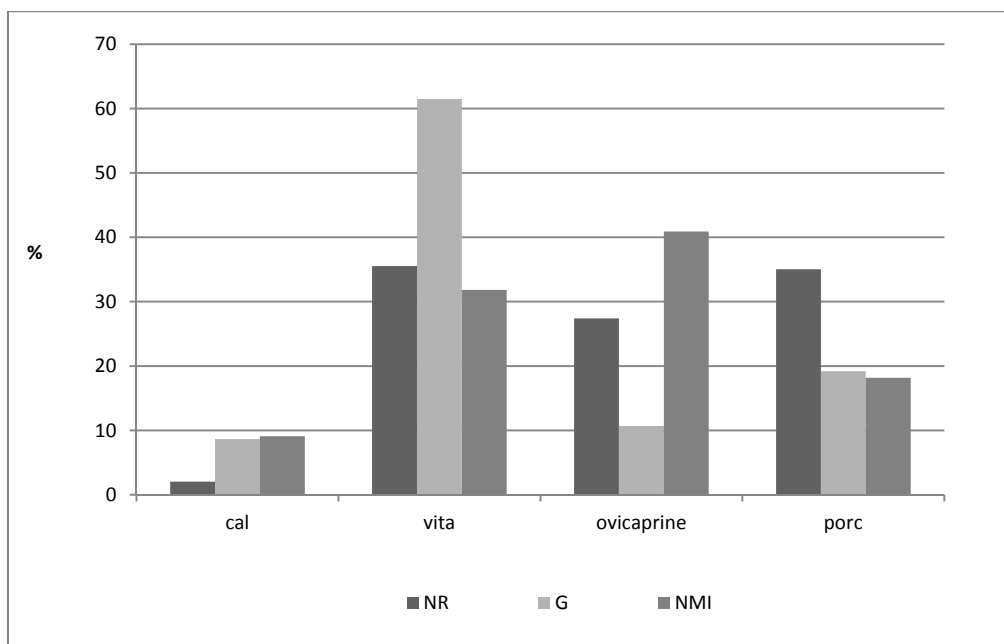
Datele biometrice prelevate nu sunt foarte numeroase, dar ele ne arată că avem de-a face cu animale de talie mică, primitive și care, probabil, aveau o producție mică (Anexa 2). Singurele estimări ale taliei s-au realizat la porc, pe baza a două metacarpiene III întregi (Fig. 17/g), care au furnizat următoarele valori: 66,7 cm și 76,6 cm (indice Teichert în Udrescu³⁷).

Din păcate, comparații cu alte situri medievale contemporane nu s-au realizat, deoarece așezarea de la Șibot are mai mult un caracter rural, iar astfel de așezări cercetate din punct de vedere arheozoologic nu există în Transilvania, dar nici pe teritoriul României. Considerăm că în acest stadiu al cercetării este total neprofesionist și ar fi absurd să comparăm un astfel de sit rural cu așezări fortificate sau cetăți, cum este cazul Cetăților de la Oradea sau de la Șimleul Silvaniei.

³⁷ Udrescu et alii 1999.

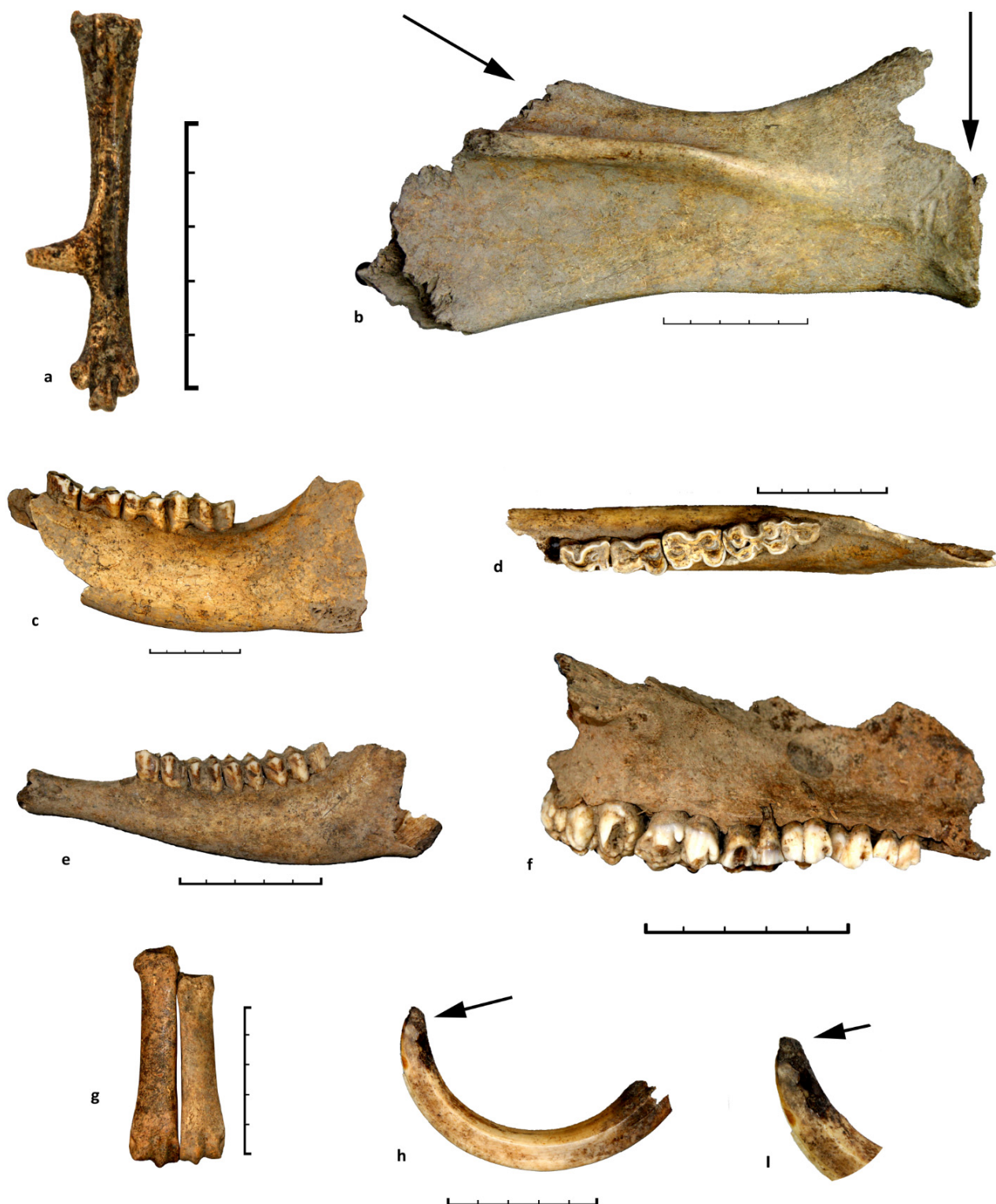
Specia	NR	%	G	%	NMI	%
<i>Equus caballus</i>	4	2,0	450	8,7	2	9,1
<i>Bos taurus</i>	70	35,5	3195	61,5	7	31,8
<i>Ovis aries</i>	5	2,5	161	3,1	4	18,2
<i>Capra hircus</i>	1	0,5	50	1,0	1	4,5
ovicaprine	48	24,4	343	6,6	4	18,2
<i>Sus domesticus</i>	69	35,0	997	19,2	4	18,2
TOTAL DETERMINATE	197	100,0	5196	100,0	22	100,0
Indeterminabile mamifere de talie mare	34		270			
Indeterminabile mamifere de talie medie	40		182			
MAMIFERE TOTAL	271		5648			
<i>Cyprinus carpio</i>	1		1			
<i>Gallus domesticus</i>	10		20			
TOTAL FAUNA	282		5669			

Fig. 15. Repartiția ca număr de resturi (NR), greutate (G în grame) și număr minim de indivizi (NMI) a fragmentelor faunistice descoperite în complexul 26 / Distribution of faunal remains in feature 26 base on the number of (NR), weight (G, in grams) and the minimum number of individuals (NMI).

Fig. 16. Distribuția pe specii de mamifere a resturilor faunistice (NR), a greutății (G) și a numărului minim de indivizi (NMI) / Distribution of animal remains by species (NR), weight (G) and minimum number of individuals (NMI).

Fig. 17. a) Tarsometatars de cocoș (*Gallus domesticus*); b) Scapulă dreapta de cal (*Equus caballus*) cu urme de tăiere și dinți, normă laterală; c) Mandibulă stânga de vită (*Bos taurus*), normă laterală; d) Mandibulă stânga de vită (*Bos taurus*), normă ocluzală; e) Mandibulă stânga de oaie (*Ovis aries*), normă laterală; f) Maxilar dreapta de porc (*Sus domesticus*), normă laterală; g) Metacarpian III de porc (*Sus domesticus*), normă dorsală; h) Canin dreapta de mascul de porc (*Sus domesticus*) cu urme de ardere, normă linguală; i) Detaliu al caninului dreapta de porc (*Sus domesticus*) cu urme de ardere, normă linguală / a) Rooster tarso-metatarsal bone (*Gallus domesticus*); b) Horse right scapula (*Equus caballus*) with marks of cutting and biting, normă lateralis; c) Left mandible of *Bos taurus*, normă lateralis; d) Left mandible of *Bos taurus*, normă occlusalis; e) Left mandible of *Ovis aries*, normă lateralis; f) Right maxilla of *Sus domesticus*, normă lateralis; g) Metacarpal III of *Sus domesticus*, normă dorsalis; h) Right canine of a male *Sus domesticus* showing trace firing, normă lingualis; i) Detail of a *Sus domesticus* right canine with traces of firing, normă lingualis.

CONCLUZII

Studiul faunistic reliefează că animalele domestice sunt predominante, iar dintre ele bovinele și porcinele joacă un rol important în cadrul economiei alimentare de origine animală. Vârstele de sacrificare ale cornutelor mari și mici ne arată că acestea erau crescute mai ales pentru produsele lor secundare, pe care aceste animale le furnizează în cursul vieții, și anume lapte, lână și forță de tracțiune. În momentul în care calitatea acestor produse scădea (se reduceau: producția de lapte, calitatea lânii, forța de tracțiune etc.), aceste animale erau sacrificate. Calul era consumat.

Pescuitul și creșterea păsărilor de curte au, aparent, o importanță redusă, dar este posibil ca eșantionul mic ce atestă acești taxoni să se fie datorat și faptului că recoltarea materialului s-a făcut "la ochi" (direct), fără cernerea sedimentului, în condițiile unei cercetări arheologice de salvare.

BIBLIOGRAFIE

- Balasse, Ambrose 2005 – M. Balasse, S. H. Ambrose, *Distinguishing sheep and goats using dental morphology and stable carbon isotopes in C4 grassland environments*, JAS 32, 5, 2005, p. 691–702.
- Barone 1986 – R. Barone *Anatomie comparée des mammifères domestiques*, vol. I, Paris, 1986.
- Bălășescu et alii 2003 – A. Bălășescu, M. Udrescu, V. Radu, D. Popovici, *Archéozoologie en Roumanie. Corpus de données*, Biblioteca Muzeului Național, Seria Cercetări Pluridisciplinare 5, București, 2003.
- Boessneck et alii 1964 – J. Boessneck, H. H. Muller, M. Teichert, *Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (Ovis aries Linnaeus) und Ziege (Capra hircus Linnaeus)*, Kuhn-Archiv 78, 1964, p. 1–129.
- Bejenaru 2003 – L. Bejenaru, *Arheozoologia spațiului românesc medieval*, Iași, 2003.
- Bucur 2006 – C. Bucur (ed.), *Mărturii ale civilizației transilvănene. Colecția de cahle a Muzeului ASTRA*, Sibiu 2006.
- Clutton-Brock et alii 1990 – J. Clutton-Brock, K. Dennis-Bryan, P. A. Armitage, P. A. Jewell, *Osteology of the Soay Sheep*, Bulletin British Museum Natural History 56, 1990, p. 1–56.
- Damian et alii 2012 – P. Damian, I. Bocan, E. Dumitrașcu, D. L. Ene, E. Ene, M. Streinu, *Raport arheologic de diagnostic. Autostrada Orăștie–Sibiu, Lot 1 (Orăștie–Sebeș), km 00+000–24+110, jud. Hunedoara, Alba*, CCA, campania 2011, Târgu Mureș, 2012, p. 280–281.
- Damian et alii 2013 – P. Damian, A. Samson, I. Ene, M. Vasile, M. Streinu, E. Ene, M. Duca, C. Bodo, G. Băeștean, *Șibot, com. Șibot, jud. Alba, Punct Cânepiște (Autostrada Orăștie – Sibiu, lot 1, Sit 4, km 8+650 – 8+950, CCA, campania 2012, Craiova*, 2013, p. 229.
- von den Driesch 1976 – A. von den Driesch, *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*, Peabody Museum Bulletin 1, Harvard University, 1976.
- Ducos 1968 – P. Ducos, *L'origine des animaux domestiques en Palestine*, Bordeaux, Publications de l'Institut de l'Université de Bordeaux 6, 1968.
- El Susi 2000 – G. El Susi, *Studiul resturilor faunistice din nivelul medieval de la Șimleul Silvaniei-Cetate (jud. Sălaj)*, ArhMed 3, p. 267–276.
- Forest 1997 – V. Forest, *Données biologiques et données zootechniques anciennes. Essai de mise en équivalence*, RevMedVet, 148, 12, 1997, p. 951–958.
- Grant 1982 – A. Grant, *The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates*, în: B. Wilson, C. Grigson, S. Payne, *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, BARBrSer 109, 1982, p. 91–108.
- Hallstead et alii 2003 – P. Hallstead, P. Collins, V. Isaakidou, *Sorting the sheep from the goats: morphological distinctions between the mandibles and mandibular teeth of adult Ovis and Capra*, JAS 29, 5, 2003, p. 545–554.
- Hațegan 1978 – I. Hațegan, *Bătălia de pe Cîmpul Pîinii (13 Octombrie 1479)*, Apulum 15, 1978, p. 261–274.
- Helmer 2000 – D. Helmer, *Discrimination des genres Ovis et Capra à l'aide des prémolaires inférieures 3 et 4 et interprétation des âges d'abattage : l'exemple de Dikili Tash (Grèce)*, Anthropozoologica 31, Ibex Journal of Mountain Ecology 5, 2000, p. 29–38.
- Horard-Herbin 1997 – M.-P. Horard-Herbin, *Le village celtique des Arènes à Levroux. L'élevage et les productions animales dans l'économie de la fin du second Age du Fer*, Supplément à la Revue Archéologique du Centre de la France 12, Levroux 4, 1997.
- Marcu Istrate 2004 – D. Marcu Istrate, *Cahle din Transilvania și Banat de la începuturi până la 1700*, Cluj-Napoca, 2004.
- Marcu Istrate 2007 – D. Marcu Istrate, *Sibiu. Piața Huet. Monografie arheologică*, I, Alba Iulia, 2007.
- Marcu Istrate 2008 – D. Marcu Istrate, *Catedrala romano-catolică Sf. Mihail și palatul episcopal din Alba Iulia. Cercetări arheologice (2000-2002)*, Alba Iulia, 2008.
- Payne 1973 – S. Payne, *Kill-off patterns in sheep and goat: the mandibles from Asvan Kale*, Anatolian Studies 23, 1973, p. 281–303.
- Payne 1985 – S. Payne, *Morphological distinction between the mandibular teeth of young sheep, Ovis and goats, Capra*, JAS 12, 2, 1985, p. 139–147.
- Popovici et alii 2002 – D. Popovici, A. Bălășescu, C. Haită, V. Radu, A. M. F. Tomescu, I. Tomescu, *Cercetarea arheologică pluridisciplină. Concepte, metode și tehnici*, Biblioteca Muzeului Național, Seria Cercetări Pluridisciplinare 3, București, 2002.
- Prummel, Frisch 1986 – W. Prummel, H. J. Frisch, *A Guide for the distinction of species, sex and body in bones of sheep and goat*, JAS 13, 6, 1986, p. 567–577.
- Samson 2015 – *Fântânile medievale din așezarea de la Șibot (jud. Alba)*, MCA 11, 2015, p. 227–256.
- Samson et alii 2015 – A. Samson, M. Vasile, I. Ene, E. Ene, M. Streinu, C. Bodó, G. Băeștean, *Situl arheologic medieval de la Șibot (Cânepiște), județul Alba. Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice preventive (campania 2012)*, CA, 2015, p. 327–362.
- Schmid 1972 – E. Schmid, *Atlas of Animal Bones*, Amsterdam-London-New York, 1972.
- Udrescu et alii 1999 – M. Udrescu, L. Bejenaru, C. Hrișcu, *Introducere în arheozoologie*, Iași, 1999.

ANEXA 1

Repartiția pe elemente anatomice a resturilor de mamifere / Distribution of faunal remains by anatomical elements

ELEMENT ANATOMIC	<i>Equus caballus</i>	<i>Bos taurus</i>	<i>Ovis aries</i>	<i>Capra hircus</i>	ovicaprine	<i>Sus domesticus</i>
Neurocranium		1		1	1	
Viscerocranium		3			3	1
Dentes sup.		4			9	1
Mandibula		15	4		2	3
Dentes inf.	1	4	1			13
Vert. thor.		1			1	1
Vert. lumb.		1				
Sacrum		1				
Costae		7			16	11
Scapula	1	3			2	3
Humerus		5			1	5
Radius		3			2	4
Ulna					1	1
Metacarpus					1	5
Pelvis		5			2	6
Femur		5				5
Tibia	1	4			5	6
Fibula						1
Talus						1
Calcaneus		3			1	1
Metatarsus		2			1	1
Metapodalia		1				
Phalanx 1		1				
Phalanx 2		1				
Phalanx 3	1					
TOTAL	4	70	5	1	48	69

ANEXA 2

Biometrie / Biometry

Toate măsurătorile sunt după von den Driesch³⁸ și sunt exprimate în milimetri / Measurements after von den Driesch³⁸, in millimetres

Bos taurus

Tibie	161
Bd	48,5
Dd	34,7

Calcaneu	27
GL	125
Bp	45,6

Sus domesticus

Maxilar	151
L M1-M3	61,6
L M3	28,8
I M3	17,6

Coxal	175
LA	27,9

Humerus	20
Bd	39,9
BT	38,7

Tibia	117
Bd	27,6
Dd	24,1

Radius	116
Bp	27,6
Dp	18,8

Metacarp IIIIV	120	189
GL	66,1	75,5
Bp	13,9	14,9
SD	11,7	11,6
Bd	14,2	14,8
Talia (indice Teichert)	666,633	765,615

³⁸ von den Driesch 1976.